

Mötesbok: Valnämnden (2024-11-26)

Valnämnden

Datum: 2024-11-26

Plats: Saluten, Länken, Stadshuset

Kommentar:

Dagordning

Beslutsärende

38/24 Datum för justering av dagens protokoll	3
39/24 Valnämndens verksamhetsplan och budget för 2025	4
40/24 Valnämndens riskanalys och internkontrollplan för 2025	16
41/24 Rutin vid personuppgiftsincident	19

Informationsärende

42/24 Informationsärenden 26 november 2024	25
--	----

Tjänsteskrivelse

2024-11-11

Valnämnden

Diarienumr: VN-2024/00041

Datum för justering av dagens protokoll

Förslag till beslut

Valnämnden beslutar

Att digital justering av dagens protokoll sker senast den 28 november 2024.

Ärendebeskrivning

Datum för digital justering av valnämndens protokoll från dagens möte.

Beredningsansvariga

Marie Sandström

Marie Sandström

Enhetschef

Tjänsteskrivelse

2024-11-13

Valnämnden

Diarienumr: VN-2024/00042

Valnämndens verksamhetsplan och budget för 2025

Förslag till beslut

Valnämnden beslutar
att fastställa verksamhetsplan och budget för 2025.

Ärendebeskrivning

För valnämnden är 2025 ett mellanår. Uppföljningen av EU-valet avslutas under året samtidigt som förberedelserna påbörjas för val till riksdag, kommun- och regionfullmäktige som sker i september 2026.

Att planera för valets genomförande handlar mycket om att vara ute i god tid. Den alltmer komplexa valprocessen gör att många förberedelser och kontakter med andra verksamheter och myndigheter som är involverade i arbetet måste göras redan under året före valåret.

Förutom planering ligger fokus även på översyn av valdistrikt samt lokalfrågor.

Valkansliets grundbemanning är fyra personer och nämndens budget är anpassad till detta.

Beslutsunderlag

Verksamhetsplan valnämnden 2025

Beredningsansvariga

Marie Sandström

Tordleif Hansson

Beslutet ska skickas till

Beslut och bilagor skickas till ksdiarium@umea.se ange diarienummer
KS2024/00555

Marie Sandström
Enhetschef

Tordleif Hansson
Utredare

År	Valkalender
2026	Riksdagen, region- och kommunfullmäktige
2029	Europaparlamentet

Valnämnden

Verksamhetsplan 2025

Beslutad av: Valnämnden
Gäller för: Valnämnden
Giltighetstid: 2025
Reviderad:

Diariernr: VN-2024/XXXXX
Beslut: 2024-11-26
Ansvarig: Valkansliet, Marie Sandström

Innehåll

Inledning	3
Plan för grunduppdrag	4
Plan för inriktningsmål och program	7
Tilläggsuppdrag från kommunfullmäktige	8
Plan för att nå personalpolitiska mål	9
Drift- och investeringsbudget	10

Bilagor

Bilaga 1 – Utmaningar och möjligheter på 3–5 års sikt.

Inledning

Verksamhetsplanen utgår från kommunfullmäktiges beslut 2024-06-17 om planeringsdirektiv och budget samt beslutad anvisning för verksamhetsplanering.

Plan för grunduppdrag

Valnämndens grunduppdrag

Valnämnden ska fullgöra de uppgifter som ankommer på valnämnd samt ansvara för genomförande av val eller folkomröstning enligt vallag (2005:837), folkomröstningslag (1979:369) samt lag om kommunala folkomröstningar (1994:692).

Nämnden ansvarar för att det finns lämpliga vallokaler nämnden ansvarar även för översyn av kommunens indelning i valdistrikt och bereder ärenden om fullmäktiges förslag till ändringar i valdistriktsindelningen.

Grunduppdragets genomförande

- **Valdistrikt**

Umeå kommun är indelat i två valkretsar – Umeå omland och Umeå centrala. Inom valkretsarna finns det totalt 72 valdistrikt. Varje valdistrikt bör ha 1000–2000 röstberättigade. Valnämnden kommer under början av året att påbörja arbetet med en översyn av valdistrikten tillsammans med Strategisk utveckling. Befolkningsökningen och bostadsbyggandet inom kommunen kommer analyseras inför beslut. Det finns även valdistrikt som har för högt antal röstberättigade och behöver delas om det är möjligt. Beslut ska fattas av Valnämnden och Kommunfullmäktige för vidare beslut och fastställande av Länsstyrelsen. Detta ska ske året före valår

- **Val- och röstningslokaler**

Under försommaren kommer val- och röstningslokaler att besiktigas utifrån kraven på tillgänglighet. Varje valdistrikt ska ha en vallokal i närheten av distriktet. Nämnden har för avsikt att fatta beslut om val- och röstningslokaler under senare delen av 2025 detta för att så tidigt som möjligt informera de verksamheter i kommunen som berörs.

- **Valförberedelser inför valen 2026**

Under hösten 2025, ett år före valperioden startar de konkreta valförberedelserna för valnämnden och valkansliet. Förtidsröstningen startar den 26 augusti och valdagen är söndagen den 13 september 2026.

- **Kommande förändringar**

Efter valet 2022 föreslog Valmyndigheten att det bör möjliggöras för väljarna att ta valsedlar och göra i ordning röster på en och samma plats. Det bör finnas en flexibilitet i vallagen eftersom olika lokaler har olika förutsättningar. Det bör således inte anges någon särskild huvudregel, utan båda lösningarna (att ha valsedlar och valbås separat eller tillsammans) ska vara likvärdiga. Vid EU-valet 2024 har behovet förstärkts. Valnämnden upplever också att många väljare uppfattar att valhemligheten kan röjas under promenaden mellan valsedelstället och valbåset.

Med anledning av detta kommer nämnden under året att ingående analysera möjligheter och konsekvenser av att ta valsedlar och göra i ordning sin röst på en och samma plats. Det handlar om såväl lokalmässiga som organisatoriska och ekonomiska konsekvenser. Nämnden måste även planera för eventuella förändringar utifrån remissen Säkerhet och tillgänglighet vid val SOU 2021:96.

- **Verksamhetens styrande dokument**

Vidare kommer arbetet med att gå igenom verksamhetens styrdokument och övriga handlingstyper att fortsätta med anledning av det som kommit fram i utvärderingen efter EU-valet 2024. Beskrivningen av delprocesserna kan komma att behöva revideras utifrån den dokumenthanteringsplan som arbetats fram under hösten 2024.

- **Verksamhetssystem**

Verksamhetssystemet Kaskelot fylls på med alltmer material och bakgrundsfakta. En viktig uppgift under året blir att lära sig mer om systemet för att kunna nyttja det till fullo inför valet 2026. Det kommer bland annat att ske genom erfarenhetsutbyte med andra kommuner och deltagande vid användardagar som anordnas av systemleverantören.

- **Samordning med kommunens verksamheter**

Valnämnden ansvarar för arbetet med att genomföra valet. För att klara det krävs ett samarbete med många andra verksamheter i kommunen. Det rör sig som stödverksamheter som HR och kommunikation men nämnden är även beroende av samarbete med fastighetsförvaltningen, fritidsförvaltningen, städ- och verksamhetservice, it-kontoret, utbildningskontoret och Lantmäteriet. Samverkan sker också med äldre- och handikappomsorgen kring röstningen på särskilda boenden samt i dagliga verksamheter inom ramen för förtidsröstning i lokaler med begränsat tillträde för allmänheten.

- **Bra förutsättningar**

Att planera för valets genomförande handlar mycket om att vara ute i god tid. Därför avser nämnden att inleda dialogen med ovanstående verksamheter redan året före valåret.

Uppföljning

Nämndens uppföljning av grunduppdraget sker vid nämndens tertialrapportering och uppföljning av internkontroll. Baserat på rapporteringen gör nämnden bedömning av grunduppdragets genomförande och återrapporterar bedömningen till kommunfullmäktige.

Plan för inriktningsmål och program

Valnämnden har inte tilldelats något inriktningsmål eller program av kommunfullmäktige.

Tilläggsuppdrag från kommunfullmäktige

Valnämnden har inte tilldelats något tilläggsuppdrag från kommunfullmäktige.

Plan för att nå personalpolitiska mål

Mål 5: Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället

Valkansliet kommer att fortsätta att bistå andra verksamheter inom Stadsledningskontoret med uppdrag under 2025 detta för att i den längre mellanvalsperioden efter valen 2026 kunna erbjuda valkansliets personal meningsfulla och attraktiva arbetsuppgifter för att behålla kansliets kompetens och erfarenhet av valadministration.

Mål 6: Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat, där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30.

Valnämndens bedömning är att valkansliet under 2025 behöver goda förutsättningar att planera för valen 2026. Om en utökning av kommunens valdistrikt genomförs genererar det att fler röstmottagare ska rekryteras, fler lokaler ska nyttjas och mer material ska köpas in

Mål 7: Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda arbetsförhållanden

Förstärkningen av valkansliet behöver påbörjas under slutet av 2025 så att när valåret 2026 startar är kansliets bemanning klar.

Drift- och investeringsbudget

Drift- och investeringsbudget

Fastställd ram av Umeå kommunfullmäktige för Valnämnden är 3 500 tkr för budgetåret 2025. Det innebär en minskning med 14 480 tkr i förhållande till 2024 där budgeten baserades på ett valår med val till EU-parlamentet. Budget 2025 avser arvoden till Umeå kommuns förtroendevalda politiker, personalkostnader till valkansliet och övriga verksamhetskostnader. Således utgår budgetposterna personalkostnader till röstmottagare samt statsbidraget. Minskning sker också av övriga verksamhetskostnader.

Tabellen nedan visar driftbudgetens fördelning mellan olika delar av Valnämndens verksamhet.

Verksamhet/Process (tkr)	Ram 2024	Ram 2025
Personalkostnader – valkansliet Valnämnden	9 496	3 500
Övriga verksamhetskostnader (material, köp av tjänster, hyreskostnader med mera)		
Personalkostnader – timavlönade (förtidsröstning med mera)	3 121	0
Personalkostnader – arvoden (röstmottagare i valdistrikt, mottagare på valnatten)	8 323	0
Totala driftkostnader	20 940	3 500
Statsbidrag (preliminärt)	-2 560	0
Nettokostnad	18 380	3 500

Valnämndens verksamhet ökar över tid i och med att kommunens folkmängd ökar. Därmed blir valdistrikten fler och behovet av material ökar. Valnämnden har ett regelbundet investeringsbehov. För verksamhetsåret 2025 har kommunfullmäktige tilldelat Valnämnden 550 tkr för investeringar.

Bilagor

Bilaga 1 – Utmaningar och möjligheter på 3-5 års sikt

Valnämnden har en liten organisation med få medarbetare. Efter valet till riksdag, kommun- och regionfullmäktige hösten 2026 dröjer det till våren 2029 innan nästa val äger rum. Då är det val till Europaparlamentet.

Kompetensförsörjning

En utmaning för nämnden är att säkerställa kompetensförsörjningen under mellanvalsperioden samtidigt som medarbetarna behöver komplettera med andra arbetsuppgifter. Om vi har ett osäkert parlamentariskt läge i Sverige kan det finnas en risk för extraval under perioden. Ett väl sammanhållet valkansli med hög kompetens är en förutsättning för att möta de utmaningar som valadministrationen står inför. Kraven på valadministrationen ökar hela tiden. En hög grad av professionalitet skapar möjligheter för organisationen att klara de ökade kraven.

Säkerhet

Läget i omvärlden påverkar också verksamheten lokalt. Arbetet med valsäkerhet behöver hela tiden utvecklas. Spridning av falsk information och otillbörlig informationspåverkan är endast två av de utmaningar som valadministrationen riskerar att ställas inför allt oftare.

Valmyndigheten pekar i sin erfarenhetsrapport från EU-valet på att det finns delar i valprocessen som riskerar att skada förtroendet för svenska valsystemet. Det man framför allt lyfter fram är det stora antalet incidenter som rör valsedelssystemet. Det är en utmaning på lokal nivå i val- och röstningslokaler.

Lokaler

Lokalfrågor är en stor utmaning för valnämnden. Regelverken kring valförfarandet samt ökande behov av valmaterial på grund av allt fler valdistrikt ställer krav på såväl val- och röstningslokaler som på valnämndens verksamhetslokal. Även väljarnas ändrade beteende med en ständigt ökande förtidsröstning är en utmaning.

Tjänsteskrivelse

2024-11-13

Valnämnden

Diarienumr: VN-2024/00043

**Valnämndens riskanalys och internkontrollplan för
2025****Förslag till beslut**

Valnämnden beslutar

att fastställa valnämndens riskanalys och internkontrollplan för år 2025.

Ärendebeskrivning

Valnämndens verksamhet präglas under 2025 av att det är ett år mellan två val. Det innebär att uppföljning och utvärdering av föregående val avslutas och planering av nästkommande val påbörjas under året.

Risken för ett extraval som ska hållas inom 90 dagar efter beslut finns som tidigare med som uttalad risk. I en liten och sårbar organisation är även kompetensförsörjningen något som ständigt måste beaktas.

Lokaler är en kritisk resurs för nämnden i samband med val. Det gäller såväl val- och röstningslokaler som verksamhetslokalen. För att säkerställa lokalbehovet och reducera riskerna kommer arbetet med lokaler att pågå under hela nästa år.

Beslutsunderlag

Valnämndens riskanalys och internkontrollplan 2025

Beredningsansvariga

Marie Sandström

Tordleif Hansson

Beslutet ska skickas tillBeslut och bilagor skickas till ksdiarium@umea.seMarie Sandström
EnhetschefTordleif Hansson
Utredare

Riskanalys

Nämnd: Valnämnden
Upprättad: 2024-11-06

Internkontrollplan 2025

Nämnd: Valnämnden
Upprättad: 2024-11-06

Steg 1 - Riskinventering ska nämnden vara direkt delaktig i			Steg 2 - Riskvärdering ska nämnden vara direkt delaktig i				Steg 3 - Nämndsansvarig chef tar fram förslag som beslutas av nämnd					
Kontrollområde	Identifierad risk	Nr	Sannolikhet	Konsekvens	Riskvärde	Rekommenderad riskhantering	Nr	Inriktning för riskhantering från nämnd	Åtgärd	Kostnad (tkr)	Ansvarig	Återrapporteras
Extraval	Eventuellt extraval som ska hållas inom 90 dagar efter beslut.	R1	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk	R1	Reducera risk	Samtliga rutiner ska alltid vara aktuella, valmaterialet förberett.	14 500	Enhetschef för valkansliet	I samband med årsboksutslutet 2025
Kompetensförsörjning	Endast nyckelpersoner finns i valkansliet	R2	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk	R2	Reducera risk	Acceptabel arbetsbelastning. Att kunna erbjuda stimulerande och utvecklande arbetsuppgifter för att kunna bibehålla kansliets personal under icke valår är en utmaning för valnämnden.	1 000	Enhetschef för valkansliet	I samband med årsboksutslutet 2025
Vallokaler	Att vi inte finner tillräckligt med lokaler som är lämpliga som vallokaler i fråga om lokalisering och tillgänglighet samt som i övrigt lever upp till vallagens krav.	R3	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk	R3	Reducera risk	Samverkan med förvaltningar som berörs pågår under hela 2025 och är en del av kansliets strategiska arbete vad gäller att säkerställa lokaler.	0	Enhetschef för valkansliet	I samband med årsboksutslutet 2025
Röstningslokaler	Att vi inte finner tillräckligt med lokaler som är lämpliga som röstningslokaler i fråga om lokalisering och tillgänglighet samt som i övrigt lever upp till vallagens krav.	R4	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk	R4	Reducera risk	Samverkan med förvaltningar, bolag, företag och lokala föreningar som berörs pågår under hela 2025 och är en del av kansliets strategiska arbete vad gäller att säkerställa lokaler.	0	Enhetschef för valkansliet	I samband med årsboksutslutet 2025
Verksamhetslokalen	Yttre påverkan av väder, till exempel tung snö eller vattenläckage som förstör byggnaden, vilket innebär att valmaterialet förstörs och kan inte användas.	R5	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk	R5	Reducera risk	Dialog med fastighetsförvaltningen sker kontinuerligt under vinter och vår 2025.	5 000	Enhetschef för valkansliet	I samband med årsboksutslutet 2025

Definitioner

Riskinventering/riskanalys

Sannolikhet	Definition	Värde
Osannolik	- praktisk taget obefintlig risk att fel uppstår	1
Mindre sannolik	- mycket liten risk att fel uppstår	2
Möjlig	- det finns en möjlig risk att fel uppstår	3
Sannolik	- det är mycket troligt att fel uppstår	4

Konsekvens	Definition	Värde
Försumbar	- konsekvensen av ett fel är obetydlig för brukare, medborgare, besökare, kommunen och/eller övriga intressenter	1
Lindrig	- konsekvensen av ett fel är liten för brukare, medborgare, besökare, kommunen och/eller övriga intressenter	2
Kännbar	- konsekvensen av ett fel uppfattas som besvarande för brukare, medborgare, besökare, kommunen och/eller övriga intressenter	3
Allvarlig	- konsekvensen av ett fel är så stor att felet inte får uppstå	4

Riskhantering

Riskvärde	Rekommendation till hur risken ska hanteras	Innebär
12-16	Minimera risk	<i>Direkta och omfattande åtgärder ska finnas med i internkontrollplan</i>
4-11	Reducera risk	<i>Åtgärder för att minska risk ska finnas med i internkontrollplan</i>
1-3	Acceptera risk	<i>Inget agerande krävs – åtgärder tas ej med i internkontrollplan</i>

Tjänsteskrivelse

2024-11-18

Valnämnden

Diariennr: VN-2024/00044

Rutin vid personuppgiftsincident**Förslag till beslut**

Valnämnden beslutar att fastställa rutin vid personuppgiftsincident för stadsledningskontorets verksamheter.

Ärendebeskrivning

Vid sitt sammanträde 2018-12-12 fastställde valnämnden riktlinjer för personuppgiftsincidenthantering, Det har visat sig att detta beslut inte har följts av motsvarande beslut om rutiner om det skulle ske en personuppgiftsincident.

Det har upprättats en sådan rutin för verksamheter inom stadsledningskontoret. Rutinen beskriver processen hur en personuppgiftsincident ska hanteras inom stadsledningskontorets verksamheter.

Som framgår av riktlinjen åligger ansvaret för att anmäla en personuppgiftsincident den personuppgiftsansvarige och utförs enligt denna rutin. Ansvaret för att utreda personuppgiftsincidenter ingår i verksamhetsansvaret och samordnas av personuppgiftscoordinator.

Beslutsunderlag

Rutin vid personuppgiftsincident för stadsledningskontorets verksamheter

Beredningsansvariga

Marie Sandström

Tordleif Hansson

Beslutet ska skickas till

Valkansliet

Marie Sandström

Enhetschef

Tordleif Hansson

Utredare

Dokumentansvarig: Direktör för administration och innovation	Dokumentdatum: 2022-03-14
Godkänd av: Stadsdirektör	Reviderad:
Rutin vid personuppgiftsincident för stadsledningskontorets verksamheter	

Inledning

Detta dokument beskriver processen för hur en personuppgiftsincident ska hanteras inom stadsledningskontorets verksamheter. Rutinen för stadsledningskontoret och dess verksamheter är i enlighet med riktlinjer antagna 2018-10-16, 142, KS 2018-00751.

Som framgår av riktlinjen åligger ansvaret för att anmäla en personuppgiftsincident den personuppgiftsansvarige och utförs enligt denna rutin. Ansvaret för att utreda personuppgiftsincidenter ingår i verksamhetsansvaret och samordnas av personuppgiftskoordinator.

1. Upptäckt och rapportering

Intern rapportering av incidenter sker via Easit. En kopia av incidentrapporten ska skickas till dataskyddsombud och informationssäkerhetsansvarig för kännedom (sker automatiskt i Easit). Personuppgiftsbiträden som upptäcker en personuppgiftsincident rapporterar det enligt personuppgiftsbiträdesavtalets direktiv. Uppkomna incidenter ska redovisas tertialsvis till den personuppgiftsansvarige. Personuppgiftskoordinator förmedlar denna information till nämndsansvarig chef, som säkerställer att ärendet bereds.

2. Bevakning och bedömning

Under vardagar och kontorstid bevakar personuppgiftskoordinatorerna inkomna incidenter i Easit. Notifiering om inrapporterad incident går också till kommunstyrelsens diarium (ksdiarium@umea.se). Personuppgiftskoordinatorerna bedömer, med stöd av dataskyddsombudet, om incidenten ska anmälas till tillsynsmyndigheten. Om dataskyddsombudet inte finns tillgänglig kan kommunjurist kontaktas för stöd vid bedömning av om personuppgiftsincidenten ska anmälas till tillsynsmyndigheten. Bedömningen ska dokumenteras i Easit.

Under semester eller annan tid då personuppgiftskoordinatorerna inte finns tillgänglig ska förvaltningschef eller någon som denne har utsett bevaka inkomna incidentanmälningar och bedömer om incidenten ska anmälas till tillsynsmyndigheten. Om dataskyddsombudet inte finns tillgängligt för stöd kan kommunjurist i den mån de finns tillgängliga, kontaktas för stöd vid bedömning av om personuppgiftsincidenten ska anmälas till tillsynsmyndigheten. Bedömningen ska

dokumenteras i Easit. Utanför ordinarie kontorstid sker ingen bevakning av personuppgiftsincidenter.

Om osäkerhet uppstår huruvida om det föreligger en incident (eller om det föreligger en anmälningsskyldig incident) ska ärendet hanteras som en anmälningsskyldig incident. Om det senare bedöms att incidenten inte var anmälningsskyldig, t.ex. nämnden inte är personuppgiftsansvarig eller det inte förelåg någon incident, ska anmälan återkallas. Kopia på återkallandet ska föras in i ärendet i Easit. Kopia ska också skickas till dataskyddsombudet för kännedom om denne inte konsulterats i samband med återkallandet.

Om en personuppgiftsincident sannolikt innebär en hög risk för fysiska personers rättigheter och friheter t.ex. det är frågan om risk för bedrägeri eller diskriminering måste de registrerade informeras omgående, se punkt 9. Bedömningen ska dokumenteras i Easit.

3. Ska personuppgiftsincident anmälas till integritetsskyddsmyndigheten (IMY)

1. Ja, 72h startar. Eventuellt kan händelsen också behöva anmälas som annan incident, t.ex. säkerhetsincident.
2. Nej, utreds enligt punkterna 4–6 och dokumenteras i Easit samt rapporteras till nämnd enligt punkten 8. Alternativt anmäls som annan incident om behövt, t.ex. säkerhetsincident.

4. Input från resurser

Vid behov, kontakta/kalla utvalda resurser till möte om ytterligare stöd behövs, se bilaga 1.

5. Utredning & Åtgärder

Verksamheten äger ansvaret för att utredning genomförs, dokumenteras och att ev. förslag på åtgärder tas fram och implementeras. Av dokumentationen ska som minst framgå omständigheterna kring personuppgiftsincidenten, dess effekter och de korrigerande åtgärder som vidtagits. Dataskyddsombudet finns tillgänglig som stöd under processen. Utredning och åtgärder ska dokumenteras i Easit.

6. Slutgiltig anmälan till tillsynsmyndigheten

Verifiera att anmälan innehåller alla uppgifter som krävs enligt tillsynsmyndighetens krav. Uppgifterna i anmälan baseras på den utredning som dokumenterats i Easit. Om utredningen inte är klar inom 72h ska incidenten ändå anmälas till tillsynsmyndigheten och sedan kompletteras vid ett senare skede.

Anmälan görs av personuppgiftskoordinator och dataskyddsombudet finns tillgänglig som stöd. Om personuppgiftskoordinator inte finns tillgänglig görs anmälan av förvaltningschef eller någon som denne har utsett. Vid nämndöverskridande incidenter görs anmälan av dataskyddsombudet. Om dataskyddsombudet inte finns tillgänglig så görs anmälan gällande nämndöverskridande incidenter inom stadsledningskontoret av förvaltningschef.

Anmälan lämnas till tillsynsmyndigheten

Anmälan görs via tillsynsmyndighetens e-tjänst. Kopia på anmälan skickas till ksdiarium@umea.se för registrering.

7. Information till nämnd och verksamhet vid nämndöverskridande incident

En kopia av anmälan till integritetsskyddsmyndigheten skickas av personuppgiftskoordinatorn till nämndsekreterare och berörd chef samt presskommunikatör, samt till stadsdirektören. Personuppgiftskoordinator/er och vid behov dataskyddsbud, ska

8. för de registrerade ska dessa informeras enligt artikel 34 GDPR. En mall att använda som utgångspunkt för en sådan informationstext finns på Umeå kommuns intranät. Ansvaret för att informera registrerade åligger aktuell verksamhet. medverka på nämndsmöte vid återkoppling av inträffade och anmälda incidenter i enlighet med antagen riktlinje.

9. Information till berörda

Om personuppgiftsincidenten sannolikt leder till en hög risk

Beroende på incidentens omfattning och antalet berörda ska olika funktioner konsulteras innan information till de registrerade skickas ut. Bedöm omfattning och kontakta en eller flera av följande funktioner:

- Personuppgiftskoordinator (alltid)
- Dataskyddsbud (alltid, om ej tillgänglig, kommunjurist)
- Presskommunikatör
- Förvaltningschef
- Stadsdirektör

Vid en kommunövergripande incident är det presskommunikatörens ansvar att formulera informationen och förmedla denna på lämpligt sätt så registrerade nås av den.

Om personuppgiftsincidenten inte innebär en hög risk för den registrerade kan det ändå finnas tillfällen då den registrerade kan komma att behöva kontaktas, t.ex. om incidenten kommit till personuppgiftsansvariges kännedom genom anmälan från registrerad (allmänheten) och denne önskar återkoppling. I en sådan situation kommer dataskyddsbud och personuppgiftskoordinator överens om vem som lämpligast kommunicerar med den registrerade. Om dataskyddsbudet och personuppgiftskoordinatorn inte är tillgängliga så är det förvaltningschef eller någon som denne har utsett som kommunicerar med den registrerade.

Om flera nämnder är inblandade sker kommunikation med registrerad lämpligast via dataskyddsbudet. Personuppgiftskoordinatorerna ska då tillhandahålla dataskyddsbudet underlag för utskicket. Finns dataskyddsbudet inte tillgängligt får personuppgiftskoordinatorerna för inblandade nämnder komma överens om vem som lämpligast hanterar kommunikationen. Information om kommunikationen ska då skickas till dataskyddsbudet för kännedom.

Bilaga 1, Funktioner och roller, Personuppgiftsincident

Inledning

Nedanstående funktioner finns tillgängliga då en personuppgiftsincident har inträffat. Utifrån art och omfattning så kan de som behövs kontaktas.

Funktion	Roll/uppdrag
Juridik Dataskydd	Dataskyddsombud
Utredning	Personuppgiftscoordinator <i>Samordnar utredning</i>
Informationssäkerhet	Informationssäkerhetssamordnare <i>Sakkunnig inom Informationssäkerhet</i>
Kommunikation	Presskommunikatör <i>Ansvar för intern och extern kommunikation</i>
Juridik	Kommunjurist <i>Sakkunnig inom den legala delen</i>
Personal	Förhandlare <i>Sakkunnig ur personalhänseende</i>
IT	IT-driftchef <i>Sakkunnig inom IT-drift och vilka processer, rutiner och funktioner som finns</i>
Verksamhet	Verksamhetsansvarig för där den aktuella incidenten har inträffat. Stadsdirektören om incidenten är kommunövergripande.
Personuppgiftsansvarig	Nämndsordförande för aktuell nämnd <i>Kontaktas enbart vid personuppgiftsincidenter av dignitet.</i>
Sakkunnig	Kontaktas <i>vid behov</i> <i>Exempelvis systemförvaltare, handläggare inom berörd verksamhet, It-tekniker eller leverantör (system & drift).</i>

Tjänsteskrivelse

2024-11-11

Valnämnden

Diariennr: VN-2024/00002

Informationsärenden Valnämnden 2024

Förslag till beslut

Valnämnden beslutar att godkänna informationen.

Ärendebeskrivning

Erfarenheter från val till Europaparlamentet 2024, Valmyndigheten
Valkansliets verksamhetsuppföljning från EU-valet 2024
Dialogmöte med revisionen 15 oktober 2024
Valkansliet informerar
Valnämndens årshjul 2025
Valdistrikt inför valen 2026

Beslutsunderlag

Erfarenheter från val till Europaparlamentet 2024, Valmyndigheten
Verksamhetsuppföljning från EU-valet 2024
Valnämndens årshjul 2025

Beredningsansvariga

Marie Sandström
Peder Halläng
Carina Frohm Larsson
Tordleif Hansson
Samuel Nejdsäter

Tordleif Hansson
Utredare

Marie Sandström
Enhetschef

Erfarenheter

från val till Europaparlamentet 2024

Valmyndigheten

Innehåll

Innehåll	1
1 Sammanfattande bedömning	3
2 Uppdraget, metod och disposition	5
3 Valsäkerhet.....	6
3.1 Försämrat säkerhetspolitiskt läge.....	6
3.2 Stöd till valadministrationen	7
3.3 Samverkan inom ramen för det nationella valnätverket	7
3.4 Incidentrapportering	8
4 Valmyndighetens kommunikationsinsatser	10
4.1 Informationskampanj till väljare	10
4.2 Webbplatsen val.se.....	10
4.3 Valmyndigheten i media.....	11
4.4 Kommunikation i sociala medier.....	12
4.5 Väljarservice.....	12
5 Partier och kandidater.....	13
5.1 Den fria nomineringsrätten	13
5.2 Distribution av valsedlar	14
5.3 Förklaringar och samtycken	15
5.4 Partibeteckning och hets mot folkgrupp	16
5.5 Antal samtyckande kandidater	17
5.6 Unionsmedborgare som kandiderar i Sverige	18
5.7 Partibegreppet.....	19
5.8 Övriga uppgifter på valsedeln	21
5.9 Automatisk anmälan till EU-valet.....	22
6 Europeiskt informationsutbyte	24
6.1 Tekniska möjligheter att utbyta information om väljare	24
6.2 Strykningar ur röstlängden	24
6.3 Medborgare i flera medlemsländer.....	25
7 Väljare och röstmottagning	27

7.1	Distribution av förtidsröster	27
7.2	Budröstning på kriminalvårdsanstalt	28
7.3	Ambulerande röstmottagning	28
7.4	Rösta från utlandet.....	29
7.5	Utlandsröstkort och brevröstning.....	29
7.6	Avskärmning av valsedlar	30
7.7	Kvaliteten på valsedlarna	30
7.8	Granskning av förtidsröster	31
7.9	Väljare med skyddade personuppgifter	33
7.10	Röstmottagare i förtidsröstningen	34
7.11	Propaganda i samband med röstmottagning	35
8	Valresultat, rösträkning och mandatfördelning	36
8.1	Rapportering av preliminärt valresultat.....	36
8.2	Granskning av valresultatet.....	36
8.3	Lottning av röster på anmälda kandidater	37
8.4	Redovisning av valresultatet	38
9	Hemställan	41
	EU-valet 2024 i siffror	50

1 Sammanfattande bedömning

Valet till Europaparlamentet¹ den 9 juni 2024 genomfördes på ett säkert och effektivt sätt. Noggranna förberedelser och väl fungerande samarbete mellan myndigheter gjorde att valadministrationen var förberedd och kunde möta uppkomna händelser snabbt. Det förekom få incidenter av allvarlig art i detta val.

Inför valet var samarbetet inom EU kring valsäkerhet intensivt vilket bidrog till ett lyckat valgenomförande. Även det inhemska säkerhetssamarbetet fungerade väl och vidareutvecklades under EU-val 2024.

Ett EU-val är generellt inte lika intensivt för valadministrationen att genomföra som ett nationellt val. Det beror på lägre valdeltagande, mindre antal valsedlar men också mindre intresse från media och väljare. Det innebär också att problemen är färre och får mindre uppmärksamhet.

På några områden har dock problemen varit ännu större under EU-val 2024. Det handlar om incidenter gällande valsedlar och nya företeelser som har med partier som anmält deltagande i valet att göra.

Eftersom det nu finns en pågående parlamentarisk utredning med uppdrag att göra en utvärdering av valsedelssystemet har Valmyndigheten inte fokuserat på behovet av förändringar gällande valsedlar i denna rapport. Valmyndigheten är dock fortsatt bekymrad över hur systemet med avskärmade valsedlar kommer att fungera vid de nationella valen 2026 och ser stora risker att liknande problem med köer uppstår som vid valen 2022, eftersom inga förändringar har gjorts. Vid årets EU-val var det, precis som vid tidigare val, ett stort antal incidenter som var relaterade till valsedlar, mer än 70 procent av de över tusen till Valmyndigheten rapporterade incidenterna. Sådana incidenter riskerar att uppfattas som politiska, dvs. att det går att uppfatta att något parti försöker påverka valresultatet genom att flytta på valsedlar. Riskerna för att det skadar förtroendet för valsystemet är, enligt Valmyndigheten, stora.

Även de övriga problem som presenterats i Valmyndighetens erfarenhetsrapport från 2022 kvarstår och behöver lösas. Det gäller att ställa högre krav på partier som ställer upp i svenska val, i syfte att tydliggöra för väljarna vilka partier som reellt vill och kan representera i de beslutande församlingarna. Vidare behöver regelverket för utlandsröstningen förändras i syfte att minska antalet underkända och för sent inkomna brevröster samt det

¹ I denna rapport i fortsättningen kallat EU-val 2024

påbörjade säkerhetsarbetet med att skydda valens genomförande fortsätta genom att resurser tillförs Valmyndigheten för att hantera incidentrapportering och säkerhetsarbete samlat för hela valadministrationen. Härutöver behöver Valmyndigheten ges viss föreskriftsrätt vad gäller genomförande av och säkerhet vid röstmottagning och räkning av röster, i syfte att öka rättssäkerheten för väljarna och effektivisera arbetet för valadministrationen. Bedömningen är fortsatt att valsystemet är i behov av förändringar i en snabbare takt än hittills, för att bevara det höga förtroendet och robustheten.

Trots att EU-valet i stort genomfördes enligt plan har ett antal händelser förekommit under röstningsperioden som har inneburit risker och tagit resurser i anspråk från valadministrationen att hantera. Avsaknaden av tydliga regler för partier medför att det uppstår företeelser som det inte finns rutiner för att hantera. Ett exempel var att Folklistan uppmanade vem som helst att kandidera för sitt parti, vilket ledde till rekordmånga kandidater. Ett annat exempel var att Feministiskt initiativ avregistrerade sin partibeteckning och i stället registrerade en ny, Värdigt liv. Det var också vid årets val rekord i antal deltagande partier för ett EU-val, 122 stycken. Det gör det mycket svåröverskådligt för väljarna att se och förstå vilka partier man kan rösta på.

Vid årets val förekom även ett antal problem som är specifika för EU-val. Informationsutbytet mellan EU-länderna var mer problematiskt än tidigare val för svensk del och den specifika frågan om möjligheten att rösta i flera länder vid dubbla medborgarskap uppkom återigen. Valmyndigheten anser att Sverige behöver driva dessa frågor i EU-samarbetet för att få förändringar på plats inför nästa EU-val 2029.

Valmyndigheten anser också att Sverige ska verka för att EU-länderna har en gemensam kvalifikationsdag för när samtliga länder fastställer sina röstlängder. Valmyndighetens bedömning är att nuvarande system för informationsutbyte och fastställande av röstlängd är så pass bristfälligt att det riskerar att hota förtroendet för EU-valet.

2 Uppdraget, metod och disposition

Valmyndigheten har i regleringsbrev² fått i uppdrag av regeringen att senast den 31 oktober 2024 lämna erfarenhetsrapport från 2024 års val till Europaparlamentet. I denna rapport redovisar Valmyndigheten uppdraget.

Erfarenheterna i rapporten baseras på erfarenheter under valperioden samt synpunkter från länsstyrelser, kommuner, utlandsmyndigheter och partier inhämtade genom enkäter. De baseras även på regelbunden kommunikation myndigheterna emellan, diskussioner med leverantörer av material och tjänster samt synpunkter och frågor som kommit in till Valmyndigheten från allmänheten.

Varje kapitel inleds med förändringsförslag i punktform, i de fall Valmyndigheten lämnar sådana. De förslag som lämnats i rapport med erfarenheter från valen 2022, lämnas inte igen men kvarstår och behöver behandlas av regeringen.

Enligt förordning (2024:183) om konsekvensutredningar ska förvaltningsmyndigheter under regeringen redovisa en konsekvensutredning när de lämnar in förslag till regeringen eller Regeringskansliet om att regeringen ska föreslå eller besluta om nya eller ändrade lagar och förordningar. I denna rapport lämnas förslag till författningsändringar. Förslagen är emellertid avsedda att vara ett beslutsunderlag inför uppdrag till nuvarande eller kommande utredningar om ändringar i vallagstiftningen. I samband med ett sådant utredningsarbete kommer en konsekvensutredning att göras. Valmyndigheten redovisar därför inte nu någon konsekvensutredning.

² Ku 2023/01316

3 Valsäkerhet

Valmyndighetens omfattande arbete för att stärka valadministrationens valsäkerhetsarbete inför valen 2022 låg till grund för arbetet inför EU-valet 2024. Den upparbetade samverkan med andra myndigheter inom valnätverket har ytterligare förstärkts inför EU-valet. Utbildningsverksamheten har fortsatt utgjort en grundsten i Valmyndighetens arbete med att stärka skyddet av allmänna val. Arbetet har bedrivits inom myndigheten, tillsammans med kommuner, länsstyrelser och Utrikesdepartementet samt med ansvariga säkerhetsmyndigheter.

Inför EU-valet har fokus legat på att uppdatera och ta fram nytt utbildningsmaterial, genomföra utbildningar och övningar, föreläsa om valsäkerhet, förbättra incidentrapporteringsfunktionen, förbereda för framtagandet av nationella lägesbilder samt samverka inom ramen för det nationella valnätverket.

Mellan den 17 maj och 17 juni producerade Valmyndigheten elva nationella lägesbilder avseende valgenomförandet. Syftet med de nationella lägesbilderna har varit att sammanställa läget i valet i närtid samt redogöra för eventuella händelser och incidenter som skulle kunna påverka valgenomförandet eller förtroendet för valgenomförandet, och på basis av detta ge rekommendationer till valadministrationen rörande valsäkerhet i stunden.

3.1 Försämrat säkerhetspolitiskt läge

Redan inför valen 2022 försämrades det säkerhetspolitiska läget i Europa allvarligt på grund av Rysslands invasion av Ukraina. I augusti 2023 meddelade Säkerhetspolisen att terrorhotnivån i Sverige höjs, från ett förhöjt till ett högt hot.

Inför EU-valet 2024 tog Valmyndigheten i samråd med säkerhetsmyndigheterna fram en dimensionerande hotbild som gick i linje med den höga terrorhotnivån samtidigt som den utgick från 2022 års fokus på förhöjd risk för cyberangrepp likväl som påverkan från främmande makt. Den dimensionerande hotbilden verkade som utgångspunkt och stöd i valadministrationens planering av skyddsåtgärder och bedömning av faktiska lokala hot mot valgenomförandet.

Även på EU-nivå lyftes särskilt risken för otillbörlig informationspåverkan inför och under EU-valet och inom EU-kommissionen samordnades insatser för att belysa och hantera detta.

3.2 Stöd till valadministrationen

Samtidigt som det skärpta säkerhetsläget generellt ställt högre krav på kommunernas och länsstyrelsernas förmåga att förstärka arbetet med civilt försvar så har Valmyndigheten sett att valadministrationen stärkt sin förmåga att skydda genomförandet av allmänna val. De insatser som vidtogs redan inför valen 2022 har gett bättre grund till att kunna förstå de skyddsvärden som omgärdar valgenomförandet och ökad förmåga att kunna hantera oförutsedda händelser.

Fokus för Valmyndighetens utbildningsinsatser på valsäkerhetsområdet har legat på scenariobaserade övningar. Alla länsstyrelser erbjöds att tillsammans med Valmyndigheten anordna workshoppar för länets kommuner på tema valsäkerhet. Sammanlagt deltog kommuner från tio län. Alla kommuner och länsstyrelser erbjöds även ett utbildningspaket med scenarier och diskussionsfrågor att använda för att öva inom respektive organisation.

Ett antal utmaningar kvarstår fortfarande avseende den ojämna fördelningen av både förmåga, intern samverkan och skydd. Valmyndigheten håller fast vid den bedömning som gjordes efter valen 2022, att det fortsatt finns stora behov av att arbeta för att både förmågan och skyddet blir mer enhetligt mellan kommuner. Liksom allt säkerhetsarbete kräver också valsäkerhetsarbetet kontinuitet och att val inte genomförs varje år gör att det alltid är en relativt stor andel valhandläggare som är helt nya på valområdet och behöver utbildning inför varje val.

3.3 Samverkan inom ramen för det nationella valnätverket

Under hösten 2021 etablerades ett permanent nationellt valnätverk³ i samarbete med länsstyrelserna, Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF), Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Polismyndigheten och Säkerhetspolisen.

Nationellt valnätverk verkar för att stärka skyddet för allmänna val, genom en effektiv samverkan mellan valadministrationen och säkerhetsmyndigheterna och har även inför EU-valen utvecklat sin samverkan på flertalet områden. En arbetsgrupp ledd av Nationellt cybersäkerhetscenter (NCSC) etablerades och formade en löpande dialog och samverkan mellan berörda myndigheter inför, under och efter valperioden. De deltagande myndigheterna är överens om att

³ [Erfarenheter från valen 2022](#)

samverkan har stärkt den gemensamma förmågan att identifiera hot, risker och angrepp mot specifika processer inom valgenomförandet.

Inför EU-valet inrättades ett kommunikatörsnätverk inom ramen för det nationella valnätverket. MSB har varit sammankallande till kommunikatörssamverkan och Valmyndigheten har bistått med sakkunskap och innehåll till mötesagenda.

Syftet med kommunikationssamordningen har varit att säkerställa samordnad och tydlig kommunikation, definiera vad som är gemensamma kommunikationsinsatser och vad som är enskild aktörs kommunikation samt att upprätta kontaktvägar för snabba avstämningar vid behov.

Scenariodiskussioner har förts som en del av det förberedande arbetet både inom valnätverkets kommunikationssamordning och inom den strategiska gruppen på operativ chefsnivå. Valmyndigheten anser att scenariodiskussionerna har varit en viktig del av myndigheternas gemensamma förmåga att förstå alla delar av valprocessen samt att kunna säkerställa adekvat skydd och ansvarsfördelning inom myndigheternas olika uppdrag. Under valperioden har valnätverket, likt valet 2022, haft löpande samverkan med fokus på den gemensamma bilden av läget i valet, hot och eventuell hantering av uppkomna händelser eller andra behov. De löpande avstämningarna har bidragit till att bilateral samverkan har kunnat initieras snabbt.

3.4 Incidentrapportering

En viktig del i det gemensamma arbetet med att stärka skyddet av valgenomförandet är att valadministrationen rapporterar incidenter till Valmyndigheten som löpande analyserar och sammanställer läget i valgenomförandet i en nationell lägesbild. Att rapportera incidenter till Valmyndigheten är frivilligt för kommuner, länsstyrelser och utlandsmyndigheter.

Inför EU-valet 2024 vidareutvecklade Valmyndigheten funktionen för incidentrapportering. Bland annat breddades definitionen av vad som anses utgöra en incident och tydliga exempel togs fram. Vidare skapades ett webbformulär som publicerades på Valcentralen, en webbplats för valadministrationen, för att förenkla för de som rapporterar, samt öka sannolikheten för en större andel rapporter i realtid.

Valmyndigheten tog emot 1 041 rapporter om händelser från 114 kommuner och 3 länsstyrelser, inom ramen för den nationella incidentrapporteringen. Av

dess händelser klassificerades 927 som incidenter utifrån Valmyndighetens definition av vad som utgör en incident, dvs. en avvikande händelse som skadar eller riskerar att skada genomförandet av valet eller förtroendet för genomförandet av valet.

De händelser som Valmyndigheten bedömde som incidenter rapporterades från 110 kommuner och en länsstyrelse. Från utlandsmyndigheterna kom inga rapporter.

Knappt 60 procent av incidenterna inträffade under röstningsperioden fram till valdagen, men mindre än en tredjedel av dessa rapporterades in till Valmyndigheten innan valdagen. Av det totala antalet incidenter rapporterades 80 procent in till Valmyndigheten efter valdagen.

Den vanligaste kategorin, 70 procent av incidenterna, var valsedelrelaterade händelser, bland annat omflyttade, gömda eller borttagna valsedlar. Den näst vanligaste kategorin, 16 procent, var ”Övrigt”. Denna kategori innefattar bland annat att rutiner inte följts, däribland att ett röstmottagningsställe inte varit tillgängligt under en begränsad tid exempelvis för att det varit problem med lås till lokalen eller att larm utlösts. 5 procent av incidenterna rörde någon form av hot, trakasserier eller diskriminering gentemot de som arbetar med valet, främst röstmottagare.

Valmyndigheten bedömer att ingen incident påverkade förmågan att genomföra val nationellt.

Valmyndigheten kan konstatera att incidenterna fortsatt kommer in med fördröjning. Detta medför att det fortsatt är svårt att få en realtidsbild av valgenomförandet.

Eftersom definitionen av vad som utgör en incident justerats inför EU-valet och inrapporteringsförfarandet har förenklats är ovanstående siffror inte jämförbara med valen 2022 då 489 händelser klassificerades som incidenter. Troligen har även rapporteringsbenägenheten ökat i takt med att allt fler i valadministrationen fått kännedom om Valmyndighetens önskemål om att få in incidentrapporter. Exempelvis incidentrapporterade fler storstäder vid detta val och hela 53 procent av incidenterna kom från Göteborgs stad. Det är dock inte alla kommuner som anmäler incidenter och flera stora städer saknas i rapporteringen. Valmyndigheten bedömer att incidentrapporteringen borde vara obligatorisk och välkomnar att regeringen slutför beredningen av förslagen från 2020 års valutredning, där detta föreslås.

4 Valmyndighetens kommunikationsinsatser

4.1 Informationskampanj till väljare

Valmyndigheten genomförde en omfattande informationskampanj riktad till väljarna med budskapet ”Vi vill bara påminna om att du kan rösta i EU-valet den 22 maj-9 juni.”. Syftet var att lyfta hela den period som väljarna kan rösta i Sverige, med avsikten att få fler att välja att rösta tidigare och därmed få en mer utspridd röstning. För att bidra till önskat resultat startade informationskampanjen tidigare och med en initialt högre intensitet än vid tidigare kampanjer inför val.

Informationskampanjen genomfördes i köpta kanaler där myndighetens webbplats, val.se, var det kommunikativa navet och landningssida för olika annonsenheter. Bland de köpta kanalerna ingick en stor del av annonsinköpen i kommersiell TV, storbildstavlor runt om i landet samt i digitala och sociala medier.

Valmyndighetens kännedomsmätning av väljarnas generella kunskaper om EU-valet och röstningssätten visar att kunskapsnivån höjts avsevärt under röstningsperioden fram till valdagen. När det gäller kampanjmätningen uppger 23 procent av de svarande att de har sett eller hört den. 57 procent gav den högsta eller näst högsta betyg i helhetsomdöme.

Som ett komplement till informationskampanjen distribuerades ett digitalt informationsmeddelande till 5,4 miljoner röstberättigade med en digital brevlåda. Syftet med informationsmeddelandet var att i överensstämmelse med informationskampanjen uppmärksamma de röstberättigade på EU-valet och röstningsperioden.

4.2 Webbplatsen val.se

Besökstrycket på webbplatsen, val.se, följde som väntat valperioden, med stigande antal besökare under våren och en absolut topp under valhelgen. Intresset från media och allmänheten är generellt avsevärt lägre för EU-valet än för val till riksdag, region- och kommunfullmäktige och det speglas också tydligt i besöksstatistiken.

1 maj–8 juni: 1 563 515 besök (jämfört med 1 832 559 besök 1 aug–10 september 2022)

Valdagen 9 juni: 463 009 besök (jämfört med 853 439 besök på valdagen 2022)

Resultatveckan 10-16 juni: 364 461 besök (jämfört med 2 365 760 besök motsvarande period i valen 2022)

En jämförelse med EU-valet 2019 visar dock en ökning av antalet besökare till val.se under valet 2024. Det var sammanlagt 2,4 miljoner webbplatsbesök 2024 jämfört med 1,9 miljoner besök 2019, under en tvåmånadersperiod från när utlandsröstkorterna började skickas ut till och med några dagar efter valdagen.

I linje med övrig kommunikation kring EU-valet har webbinformationerna också byggts kring huvudbudskapet ”Vi vill bara påminna dig om att du kan rösta den 22 maj-9 juni”. Det vill säga att Valmyndigheten har valt att lyfta fram hela perioden som väljarna kan rösta i Sverige, i syfte att få fler att välja att rösta tidigare och få en mer utspridd röstning.

Nytt för det här valet var införandet av en funktion som gjorde det enklare för besökare som ville söka efter förtidsröstningslokaler. En förenklad och mer tillgänglig hitta-lokal-funktion gör det lättare för väljare att ta reda på var de kan rösta.

4.3 Valmyndigheten i media

Intresset från media för Valmyndigheten och genomförandet av 2024 års EU-val har varit ungefär som förväntat. Det är generellt ett betydligt lägre medieintresse för EU-valet jämfört med ett nationellt val till riksdag, region- och kommunfullmäktige. Cirka 375 frågor har kommit in till och hanterats av myndighetens presstjänst under perioden 9 maj till 20 juni, vilket är en ökning med cirka 100 ärenden jämfört med motsvarande period vid 2019 års EU-val. Valmyndigheten har under ovan nämnda period fått flest frågor om rösträkning, valresultat och statistik. Det har också varit ett tydligt intresse kring förtidsröstningen.

Precis som i informationskampanjen och Valmyndighetens övriga externa kanaler har presstjänsten lyft fram möjligheten att förtidsrösta i kommunikationen. I mitten av maj bjöd Valmyndigheten in journalister till ett digitalt presseminarium om viktiga datum och fakta för EU-valet, Valmyndighetens säkerhetsarbete och läget inför valet. Presstjänsten har skrivit drygt 35 webbnyheter och pressmeddelanden under året som rör EU-valet. Flera av pressmeddelandena har fått stor spridning i media, bland annat om att förtidsröstningen ökade och slog rekord.

4.4 Kommunikation i sociala medier

Valmyndigheten har använt sig av de sociala medierna Facebook och Instagram inför, under och efter EU-valet. Syftet med kommunikationen har främst varit att informera om att det är EU-val, information om valsystemet och var, när och hur röstningen går till. Kampanjen fokuserade även extra på att informera om förtidsröstningen. I och med att kännedomen om EU-valet är relativt låg har innehållet strävat efter att skapa kännedom om valet på ett enkelt och tydligt sätt.

Inlägg publicerades på kanalerna mellan den 4 mars och den 20 juni. Innehållet bestod av foton, egenproducerade filmer och animeringar. Under perioden visades kommunikationen för 3,5 miljoner konton på Facebook och 2,5 miljoner konton på Instagram. En del inlägg har även gått som annonser för att öka chanserna att nå ut till så många som möjligt.

4.5 Väljarservice

Valmyndigheten har, liksom vid tidigare val, haft en externt upphandlad kundtjänst, den så kallade Valupplysningen. Syftet med tjänsten är att kunna hantera de volymer av väljare som inför valet har ett behov av att komma i kontakt med Valmyndigheten, till exempel för att fråga var man kan rösta eller om hur valen går till och fungerar. Valupplysningen hade öppet under 11 veckor och hanterade totalt drygt 18 700 ärenden. Drygt 12 000 var inkommande samtal, varav cirka 3 300 av samtalen kom in på valdagen.

I jämförelse med 2019 minskade de inkomna samtalen med cirka 36 procent, och på valdagen minskade mängden samtal med 46 procent. En liknande minskning identifierade Valmyndigheten mellan valen 2018 och 2022, vilket kan indikera en av Valmyndigheten önskad förändring i väljarbeteende och att väljarna i högre utsträckning får nödvändig information på t.ex. webbplatsen val.se. Därutöver var det cirka 1 200 frågor på Valmyndighetens frågeforum och drygt 5 500 kommentarer och frågor på Valmyndighetens sociala medier (Facebook och Instagram). Valmyndighetens frågeforum hade cirka 210 000 sidvisningar och de vanligaste frågorna berörde rösträtt och vallokalernas öppettider.

5 Partier och kandidater

Valmyndigheten föreslår att följande ändringar införs:

- Valmyndighetens prövning av partibeteckningar bör kunna innefatta ytterligare faktorer.
- Bestämmelserna om försäkran för utländska medborgare som önskar kandidera i Sverige kompletteras så att:
 - Samtliga unionsmedborgare som inte är svenska medborgare och som kandiderar i Sverige i valet till Europaparlamentet ska lämna en försäkran oavsett om kandidaten är anmäld eller inte.
 - Valmyndigheten ska besluta om sista datum för att lämna försäkran för både anmälda och inte anmälda kandidater.
 - Konsekvenserna av att inte lämna försäkran ska vara att anmälan inte beaktas och att samtycke inte registreras samt att kandidaten inte är valbar.
- Bestämmelserna om när en partibeteckning senast får registreras inför val samt hur en anmälan om deltagande i val ska registreras och om hur en registrering av partibeteckning ska avregistreras vid byte av partibeteckning förtydligas.
- Det ska inte vara möjligt att på en valsedel, efter kandidatens namn, lägga till en partibeteckning som avser ett annat parti än det som står på valsedeln. Det ska inte heller finnas argumenterande text på valsedeln.
- Alla partier ska aktivt anmäla deltagande för de val de önskar delta i. Detta bör dock inte gälla partier som har mandat – dessa bör även fortsatt vara anmälda som deltagande i det kommande valet.

5.1 Den fria nomineringsrätten

Den fria nomineringsrätten var länge en central princip i det svenska valsyste­met. Denna princip kom till uttryck på så sätt att det inte fanns några bestämmelser som begränsar väljarnas möjligheter att bilda partier och nominera kandidater i val.⁴ Av förarbetena framgår att det fick anses vara en grundläggande princip för demokratiska val att väljarna gavs möjlighet att rösta i enlighet med ett rationellt grundat beslut i de frågor som valet gällde. Genom ett krav på förhandsanmälan av partier som deltar i ett val gavs väljarna bättre

⁴ Prop. 2013/14:48 s. 54, Proportionell fördelning av mandat och förhandsanmälan av partier i val

förutsättningar att redan före valdagen värdera samtliga partialalternativ inför sin valhandling.⁵

Valmyndigheten kan konstatera att den fria nomineringsrätten, särskilt vid de senaste valen, har kommit att förskjutas mer mot partiernas rätt att kandidera än att spegla väljarnas rätt att rösta i enlighet med ett rationellt grundat beslut i de frågor som valet gäller. Genom nya ageranden av de politiska partierna i kombination med successiva ändringar i lagstiftningen uppstår situationer där väljarna i stort saknar möjlighet att i förväg ta del av vilka kandidater som företräder ett parti och vad partiet eller kandidaterna står för i avgörande frågor. Exempelvis kandiderade vid valet sammanlagt 651 samtyckande kandidater för ett enda parti. Väljarna måste i en sådan situation bedömas helt sakna en reell möjlighet att förstå på vilket sätt exempelvis en avlagd personröst kommer att hanteras vid kommande rösträkning och fastställande av valresultatet.

Antalet deltagande partier har aldrig varit så stort som i detta val, 122 partier deltog i valet. Med ett stort antal deltagande partier och kandidater är det svårt för valnämnderna att säkerställa att väljarna i vallokalen kan få information om vilka partier och kandidater de kan rösta på.

Bestämmelserna i vallagen är komplexa när det gäller partiernas möjligheter att ställa upp i val. Valmyndigheten anser därför att det är väsentligt att, som tidigare framförts, införa fler och relevanta krav på partier som ställer upp i val. Det kan till exempel vara krav på att det finns en registrerad partibeteckning (dvs. att partiet ska vara en juridisk person och ha stöd från 1500 röstberättigade för riksdagsval), att partier ska anmäla sitt deltagande och samtliga kandidater i god tid inför val, att antalet kandidater för ett parti ska begränsas samt att en utökad prövning ska ske av den partibeteckning ett parti deltar med i val.

5.2 Distribution av valsedlar

Av de 122 deltagande partierna svarade 29 på Valmyndighetens enkät efter valet. Många partier lyfter att det är betungande med distributionen av valsedlar vid val, och att det skulle vara mer demokratiskt med ett system där alla deltagande partier får plats på samma valsedel, eller att valadministrationen trycker och levererar valsedlarna för samtliga partier. Vissa partier klagar också

⁵ a. prop., s. 57

på den ojämna kompetensnivån hos kommuner och röstmottagningsställen angående utläggning av valsedlar.

Det är en omfattande och ibland nästan omöjlig uppgift för små partier att se till att valsedlar distribueras till samtliga röstnings- och vallokaler.

Valmyndigheten har tidigare hemställt om att valadministrationen borde stå för distributionen av samtliga valsedlar. Den hemställan kvarstår och en sådan förändring skulle öka säkerheten och dessutom göra villkoren mellan olika partier mer lika.

5.3 Förklaringar och samtycken

När ett parti anmäler kandidater ska det även lämna in en förklaring där kandidaten samtycker. Förklaringen ska undertecknas av kandidaten. En kandidat som kandiderar för ett parti som inte anmäler sina kandidater ska skriftligen samtycka till kandidaturen. En förklaring räknas som ett sådant samtycke.

De formella kraven är olika för förklaringar och samtycken. Beträffande förklaring finns ett krav på att den ska vara undertecknad, medan det beträffande samtycke endast gäller ett krav på att det ska vara skriftligt. En förklaring ska dessutom lämnas in betydligt tidigare än ett samtycke.

Vid årets val var det möjligt att samtycka digitalt. Den digitala tjänsten fungerade bra. 1 006 av 1 390 samtycken signerades digitalt, dvs. 75 procent.

Valmyndigheten upplever att kandidaterna inte gör någon skillnad på förklaringar (som partiet lämnar in) och samtycken. I den digitala tjänsten informerades kandidaterna om att en automatisk funktion skulle ”känna av” om partiet hade anmält kandidater eller inte och att ett samtycke för ett sådant parti skulle tolkas som en förklaring, annars som ett samtycke.

I den digitala tjänsten ställdes samma formkrav på alla samtyckande kandidater oavsett om de var anmälda av sitt parti (förklaringar) eller inte. Valmyndigheten arbetar nu med att utveckla den digitala tjänsten så att partierna ska kunna se samtycken innan sista dag för anmälan går ut, vilket inte är möjligt med dagens tekniska lösning.

För att underlätta förståelsen för och hanteringen av samtycken anser Valmyndigheten att bestämmelserna bör ändras så att det bara finns ett slags samtycke för kandidater i val och att kandidaterna själva ska kunna lämna in sitt samtycke. Det innebär att företeelsen ”förklaringar” tas bort. Ett parti som

ändå vill samla in och lämna in samtycken samlat, skulle vid ändrad reglering ändå kunna erbjuda sina kandidater den tjänsten.

5.4 Partibeteckning och hets mot folkgrupp

Under hösten 2023 lämnades det in en anmälan om deltagande i EU-valet för ett parti vars registrering – namn och symbol – aktualiserade frågor om brottet hets mot folkgrupp.

Valmyndigheten ska enligt vallagen registrera en anmälan om deltagande i val om

- partibeteckningen består av eller innehåller ord. Den får innehålla en partisymbol.
- partibeteckningen inte kan antas bli förväxlad med en annan partibeteckning (som är registrerad vid samma val, osv.)

Någon grund för att avslå en anmälan av andra skäl finns inte i vallagen.

Att Valmyndigheten registrerar en anmälan om deltagande i val innebär inte enbart att beteckningen publiceras på myndighetens hemsida och därigenom får spridning utan även att partiet får möjlighet att beställa valsedlar och att sprida dessa genom att de läggs ut på röstmottagningsställen.

I förarbeten till vallagen angavs att det inte kunde uteslutas att ansökningar görs om registrering av symboler som kan verka stötande eller på annat sätt väcka uppseende bland allmänheten. Det ansågs dock vara vanskligt att hitta en från rättssäkerhetssynpunkt godtagbar avgränsning för prövningen av symboler om den skulle göras utifrån vad som kan verka stötande för allmänheten. När det gäller symboler som det kan antas vara brottsligt att använda i offentliga sammanhang, t.ex. hakkors, konstaterades att registreringen av en sådan symbol inte medför att användningen legitimeras eller att det blir straffritt att exponera symbolen i samband med val. Utrymmet för att använda sådana symboler som ett kännetecken för partiet ansågs därmed bli i stort sett obefintligt. Regeringen förutsatte att partierna skulle ta sitt demokratiska ansvar vid utformningen och användningen av sina kännetecken och undvika symboler som kunde väcka anstöt eller som det kunde vara brottsligt att använda. Regeringen gjorde sammanfattningsvis bedömningen att något ytterligare tillåtlighetsvillkor inte skulle införas men att det fanns anledning att noga följa frågans utveckling.⁶

⁶ Prop. 2013/14:48 s. 82 f

Ingivaren av anmälan återkallade sin anmälan innan Valmyndigheten fattade något beslut. Det inträffade belyser dock frågan om det finns anledning att införa fler avslagsgrunder än dem som följer av vallagen i dag.

Valmyndigheten erfar att det inte går att förlita sig på att partierna alltid tar demokratiskt ansvar vid utformningen av sina namn och symboler, bland annat eftersom det är oreglerat vad som krävs för att starta ett parti. Det är en naiv och föråldrad uppfattning.

Valmyndigheten anser därför att det är angeläget att denna fråga regleras. Det skulle kunna ske genom att det i vallagen tas in en bestämmelse med innebörden att myndigheten vid beslut om registrering även ska beakta om en partibeteckning skulle kunna vara brottslig att sprida eller av något annat skäl inte bör kunna registreras.

5.5 Antal samtyckande kandidater

Ett parti hade vid EU-valet två olika listor, med fem respektive sex samtyckande kandidater på. Kandidaterna var inte anmälda, dvs. listan var inte låst och därmed kunde andra kandidater samtycka. Under perioden den 2 april (då partiets deltagande registrerades) till och med den 7 juni valde 651 personer att samtycka till kandidatur för detta parti.

Vallagen reglerar inte hur många personer som ska kunna samtycka till kandidatur för ett parti. Samtidigt får det av utrymmesskäl endast plats 72 kandidater på en tryckt valsedel⁷. Detta innebär att om partiet har anmälda kandidater (vilka listas på en namnvalsedel, så kallad låst lista) kan de ha max 72 kandidater, medan ett parti utan anmälda kandidater kan ha obegränsat antal kandidater. Ett parti som anmäler kandidater kan dock ha flera listor/namnvalsedlar och på så sätt ha obegränsat antal kandidater. Oavsett det kan mängden kandidater i relation till hur många platser det finns framstå som ologiskt ur väljarperspektiv.

Samtidigt kan det uppstå obegripliga och oförutsägbara situationer för såväl väljarna som partierna när ledamöter och ersättare ska utses och efterträdarval utföras. När mandatfördelningen sker kan varje röst som innehåller en ny kombination av namn (eller ny ordning av namnen) få påverkan på vilka kandidater som utses till ledamöter, samt vilka kandidater som utses till ersättare för dessa ledamöter. Eftersom väljare kan skriva till inte bara ett utan

⁷ Valsedeln är i formatet A6 och om partiet har 72 kandidatrader så trycks de i fontstorlek 6,6 Open Sans.

flera namn på en valsedel kan det bli en nästan oändlig mängd möjliga namnkombinationer.

Valmyndigheten bedömer att det enda sättet att inom nu gällande valsysteem begränsa antalet samtyckande kandidater, är att förordna att alla partier ska anmäla sina kandidater, dvs. låsa sina listor. Dessutom behövs ett tak för hur många kandidater ett parti kan anmäla. Detta antal bör stå i rimlig proportion till det antal platser församlingen har. Det är inte möjligt att utifrån dagens regelverk begränsa antalet kandidater för ett parti. Genom en reglering där alla kandidater är anmälda ges väljarna bättre förutsättningar att redan före röstningen börjar värdera samtliga parti- respektive kandidatalternativ inför sin valhandling. Valmyndigheten anser att frågan om det finns skäl att ställa krav på att alla partier anmäler samtliga sina kandidater bör utredas. Det skulle kunna ske inom den befintliga utredning som utreder valsedelssystemet.⁸

5.6 Unionsmedborgare som kandiderar i Sverige

Enligt Europarådets direktiv om rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet för unionsmedborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare, får ingen kandidera i fler än en medlemsstat vid samma val. Unionsmedborgare som bor i en medlemsstat utan att vara medborgare där och som genom ett rättsligt avgörande eller administrativt beslut, har förlorat sin valbarhet enligt bosättningsmedlemsstaten eller hemmedlemsstatens lagstiftning, ska inte vara valbara till Europaparlamentet.

Direktivet ställer med andra ord krav på att Sverige ser till att en kandidat till Europaparlamentet som förlorat sin valbarhet i sitt hemland inte heller kan bli vald i Sverige. I direktivet anges vidare att kandidaten ska lämna en försäkran om att hen är valbar, den försäkran ska lämnas till hemlandet som i sin tur ska lämna information till Sverige om det stämmer att kandidaten är valbar. Om informationen visar att kandidaten inte är valbar ska Sverige i enlighet med vår nationella lagstiftning hindra att personen utövar sin valbarhet.

Kommissionen har tidigare riktat kritik mot Sverige på grund av att vallagen saknade bestämmelse om att hemstaten skulle förse med information om någon av dess medborgare kandiderade i Sverige vid val till Europaparlamentet, vilket resulterade i en lagändring.

⁸ Översyn av valsedelssystemet, Dir. 2024:24

Valmyndigheten konstaterar att nuvarande bestämmelser i vallagen fortfarande inte ger det stöd som krävs för att säkerställa att en unionsmedborgare som förlorat sin valbarhet i sitt hemland inte blir vald i Sverige.

Som lagtexten nu är utformad gäller kravet på försäkran endast för anmälda kandidater. Hen ska lämna en försäkran om att hen är valbar i sitt hemland. Om det vid informationsutbyte mellan Sverige och hemlandet visar sig att kandidaten har förlorat sin valbarhet i hemlandet ska partiets anmälan av kandidaten inte godtas.

Motsvarande bestämmelse saknas för kandidater som genom samtycke ställer upp i val. Valmyndigheten publicerar då kandidaternas namn myndighetens webbplats och kandidaterna framstår därför som valbara för väljarna. Det saknas också grund för att bortse från kandidaterna i samband med den slutliga rösträkningen.

Det rör sig om ett fåtal personer, men otydligheterna i lagstiftningen har skapat merarbete. Valmyndigheten har valt att försöka få in försäkran från de personer som berörts men har i flertalet fall inte lyckats. Det får till följd att en kandidat som lämnar en försäkran frivilligt och där Valmyndigheten vid informationsutbyte får vetskap om att kandidaten förlorat sin valbarhet, inte kan bli vald till skillnad mot en kandidat som inte lämnat någon försäkran och som förlorat sin valbarhet.

För att bättre uppfylla direktivet bör den svenska vallagen förtydligas så att bestämmelserna om försäkran ska gälla alla kandidater som ställer upp i val till Europaparlamentet.

5.7 Partibegreppet

Det saknas en definition av vad som är ett parti i svensk lagstiftning. Begreppet används med olika betydelser i civilrättslig respektive offentligrättslig mening. I förarbeten som också bekräftats i praxis görs skillnad på vad begreppet parti betyder ifråga om rättigheter och skyldigheter och vad som avses med ett parti i de förfarandebestämmelser som finns i vallagen.⁹

Ett parti ska, för att ha rättigheter eller skyldigheter, vara en juridisk person. Valmyndigheten och länsstyrelserna efterfrågar i vissa fall behörighetshandlingar (såsom styrelseprotokoll) även från partier som inte är juridisk person, t.ex. vid valsedelbeställning.

⁹ Prop. 1972:105 s. 112 f., prop. 1996:126 s. 20 f. och prop. 2013/14:48 s. 63

Ett parti som har rätt till fria valsedlar och utläggning av valsedlar har fortfarande dessa rättigheter efter ett eventuellt byte av partibeteckning då partiet fortfarande är samma juridiska person.

I valproceduren och sammanräkningsförfarandet tar begreppet parti i stället avstamp i väljarperspektivet som bygger på principen om den fria nomineringsrätten, dvs. väljarens rätt att själv upprätta sin valsedel och därvid ange partibeteckning och kandidater.

Valsystemet bygger på att valen är fria och hemliga och att varje väljare har en röst som bedöms likvärdigt. Varje avlagd röst ska bedömas utifrån väljarens grundlagsskyddade rättighet att rösta och varje röst där väljarens vilja kommer till uttryck ska beaktas. En avgiven röst ska bedömas som giltig om det kan dras en entydig slutsats om vilket parti och vilken kandidat som väljaren haft för avsikt att rösta på.

En valsedel är ogiltig bland annat om den har en partibeteckning för ett parti som inte anmält sitt deltagande i valet.

Vid EU-valet valde ett parti som tidigare ställt upp i val under beteckningen Feministiskt Initiativ att ställa upp under beteckningen Värdigt Liv. Partiet bytte även sin registrerade partibeteckning till Värdigt Liv, dvs. avregistrerade Feministiskt Initiativ och registrerade beteckningen Värdigt Liv.

Valmyndigheten bedömde, efter samråd med länsstyrelserna, att en röst på Feministiskt initiativ eller Fi vid den slutliga rösträkningen med beaktande av regelverket skulle bedömas som en ogiltig röst då något parti med den beteckningen inte anmält deltagande i valet. Detta innebär även att valresultatet inte jämförs med resultatet för Feministiskt Initiativ 2019 på Valmyndighetens webbplats. Ytterligare en konsekvens är att partiet även i övriga val, till region- och kommunfullmäktige inte kan tillgodoräknas röster på den gamla beteckningen vid kommande val eller att några jämförelser kommer att presenteras mot tidigare resultat om partiet inte avregistrerar den nya beteckningen och återtar den gamla.

I det nu aktuella fallet var namnbytet föranlett av ett samarbete med ett eller flera andra partier, vilket kommunicerades av partiet. Detta kan ha varit förvirrande för väljarna då det på partiets valsedel, på den plats där upplysningar om kandidaterna kan tryckas för att särskilja dem från varandra, t.ex. uppgift om ålder och yrkesbakgrund, fanns partibeteckningar för andra partier än det parti kandidaterna ställde upp för i valet. Se vidare nedan under 5.8.

Valmyndigheten anser att det är oklart vad som gäller när ett parti byter beteckning. Även om det är partiernas ansvar att informera väljarna om vilka partier och kandidater de kan rösta på är det svårt att förstå vad som gäller när ett parti byter beteckning för såväl partierna som väljarna. Det är viktigt att det är tydligt för väljaren vilket parti man röstar på.

Valmyndigheten bedömer att det finns anledning att särskilt förtydliga när ett parti senast får byta beteckning inför ett val, hur en anmälan ska hanteras vid byte av partibeteckning och när en partibeteckning ska avregistreras vid byte av partibeteckning.

Utöver de förslag som framgår i hemställan föreligger ett behov av att förtydliga definitionen av vad ett parti är. Definitionen av ett parti skulle kunna framgå i de höjda kraven för partier att delta i val, som Valmyndigheten framfört i Erfarenhetsrapport från valen 2022.

5.8 Övriga uppgifter på valsedel

På en namnvalsedel kan partier lista kandidater, och för varje kandidat kan partiet välja att ange en övrig id-uppgift. Denna uppgift ska syfta till att göra kandidatens identitet tydlig för väljaren. Enligt 6 kap. 3 § vallagen ska kandidatnamnen vara uppförda i nummerordning. Varje kandidat ska identifieras så att det framgår vem som avses.

Enligt bilagan till Valförordningen får en namnvalsedel på avsedda utrymmen förses med kandidats namn, uppgift om kandidatens ålder, yrke eller titel, adress och partitillhörighet eller liknande uppgift. Uppgifterna får omfatta högst två rader per kandidat.

Av förarbeten framgår att begreppet ”partitillhörighet eller liknande uppgift” är avsett att användas huvudsakligen vid valsamverkan mellan partier för att på så sätt underlätta för väljarna i valet. För partier och väljare torde inte personuppgifternas primära funktion, bortsett från kandidatnamnen, vara att särskilja individerna från varandra, utan att tjäna som allmän upplysning om kandidaterna, t.ex. vad gäller yrkesbakgrund, hemort, ålder samt partitillhörighet, t.ex. i samband med valsamverkan. Utrymmet bör inte kunna användas för t.ex. argumenterande text eller uppenbart irrelevanta uppgifter.¹⁰ Inte heller ska kandidatuppgifterna vara vilseledande eller inkorrekta, medan

¹⁰ SOU 2004:111 (Ny vallag) s. 154 f.

det däremot är tillåtet att ange de frågor som kandidaterna på en lista är engagerade i.¹¹

Enligt 13 kap. 7 § vallagen är en valsedel ogiltig om den har fler än en partibeteckning. Vid EU-valet 2024 var det flera partier som angav en partibeteckning som övrig id-uppgift för kandidater på valsedeln. En väljare kan rösta med en blank valsedel genom att skriva partibeteckning, och om väljaren vill personrösta, ett kandidatnamn. Om en kandidat på namnvalsedeln (som publiceras på val.se) har angivit en annan partibeteckning som övrig id-uppgift än den som står överst på valsedeln kan det vara förvirrande för väljare att veta vilken partibeteckning som man ska ange.

Valmyndigheten anser att vallagen bör ändras så att kandidater inte längre ska kunna ange en partibeteckning som övrig id-uppgift. Det vore också önskvärt att lagstiftning förtydligades ifråga om partiernas möjlighet att samverka i val, se mer under 5.7. Valmyndigheten menar att samverkan är en intern partiangelägenhet som partierna själva ska ha ansvar att informera sina väljare om.

5.9 Automatisk anmälan till EU-valet

Valmyndigheten har i erfarenhetsrapporterna efter 2018 och 2019 års val lyft att regelverket med automatisk anmälan om deltagande i kommande val är problematiskt. Valmyndigheten bedömer att ett parti kan återkalla sin anmälan men uppfattar att många partier inte känner till regeln om automatisk anmälan och därför inte gör en återkallelse i tid.

I EU-valet 2024 var 122 partier registrerade som deltagande. Enligt vallagen är ett parti som anmäler sig till valet till riksdagen också anmält till nästa val till Europaparlamentet vilket vid valet 2024 innebar att 97 av de deltagande partierna var automatiskt anmälda genom sin anmälan till riksdagsvalet 2022.¹²

Av de 122 deltagande partierna i EU-valet beställde 28 partier tryckning av valsedlar med kandidater på och meddelade på så sätt att de faktiskt deltog aktivt som parti i valet. 22 av partierna som deltog i valet men som inte hade beställda valsedlar fick inte en enda röst. Det betyder att inte ens den person som anmälde partiet som deltagande röstade på sitt eget parti.

¹¹ VPN 2006:11 och VPN 2010:7

¹² I denna siffra ingår de 8 riksdagspartierna som även var anmälda genom att de har mandat i 2019 års val till Europaparlamentet.

Kravet på förhandsanmälan av partier som deltar i ett val syftar till att ge väljarna bättre förutsättningar att före valdagen värdera samtliga partialalternativ inför sin valhandling. Detta motverkas av att regelverket har inbyggda automatiska anmälningar så att partier som inte önskar delta ändå deltar i valet.

Valmyndigheten bedömer att det finns anledning att ändra bestämmelserna i vallagen så att ett parti bara är automatiskt anmält till kommande val om det har mandat i den beslutande församling som avses.

6 Europeiskt informationsutbyte

Valmyndigheten föreslår att:

- Sverige verkar för att utbytet av information mellan EU-länderna förbättras.
- Sverige verkar för att EU-länderna har en gemensam kvalifikationsdag för när samtliga länder fastställer sina röslängder.
- Det endast ska vara möjligt att stryka svenska medborgare ur röslängden efter information från annat EU-land om att väljaren är upptagen i det landets röslängd.
- Väljare som stryks ur röslängden ska ha möjlighet att få sin sak prövad även i de fall de inte haft möjlighet att begära rättelse senast 12 dagar innan valdagen.

6.1 Tekniska möjligheter att utbyta information om väljare

Informationsutbytet mellan EU-länderna fungerar bristfälligt, vilket Valmyndigheten rapporterade om även efter EU-valet 2019. EU-länderna efterfrågar olika typer av personuppgifter för att kunna identifiera sina medborgare som är upptagna i andra länders röslängder. Detta medför att det i många fall är svårt eller ibland omöjligt att identifiera vilka väljare som ska strykas i hemlandets röslängd och därmed finns det risk att väljare finns med i två länders röslängder eller inte i något lands röslängd. Innehållet i informationsutbytet har i princip inte förändrats alls mellan 2019 och 2024.

Valmyndigheten anser att Sverige bör verka för att utbytet av information mellan EU-länderna förbättras. En åtgärd för att förbättra möjligheterna till informationsutbyte skulle kunna vara en gemensam kvalifikationsdag för hela unionen.

6.2 Strykningar ur röslängden

En utmaning i informationsutbytet mellan EU-länderna är att länderna har olika kvalifikationsdag för att fastställa sina röslängder. Om Valmyndigheten får information från ett annat land efter att röslängderna är tryckta och distribuerade till kommunerna måste Valmyndigheten ta hjälp av kommunerna för att manuellt stryka väljare i röslängden. Detta innebär en ökad belastning på landets kommuner i ett tidskritiskt läge inför valet och innebär dessutom risker för fel på grund av manuell hantering.

Till årets val fick Valmyndigheten efter att röstlängderna tryckts, mycket nära inpå valdagen, uppgift om ca 1 000 svenskar som anmält sig till den tyska röstlängden. Dessa personer ströks inte då det av Valmyndigheten inte bedömdes hanterbart för kommunerna att manuellt stryka så många väljare i de fysiska röstlängderna.

Valmyndigheten anser på grund av detta att Sverige ska verka för att EU-länderna har en gemensam kvalifikationsdag när samtliga länder fastställer sina röstlängder.

Vidare har kvaliteten på filer som mottagits från andra länder skiftat, där fler än en stat inkluderade egna medborgare bosatta i Sverige. I några fall mottog Valmyndigheten filer i ett format som inte stämde överens med det av kommissionen föreskrivna formatet, vilket försvårade arbetet. De aviseringar som myndigheten tar emot från andra medlemsstater vid informationsutbytet gällande rösträtt ska enligt direktivet inte handla om andra medlemsstaters medborgare som är bosatta i Sverige. Om dessa personer inte längre vill stå med i den svenska röstlängden måste de själva begära att strykas från den svenska röstlängden. Sverige ska då informera det andra landet om detta.

Den svenska lagstiftningen medger att en person ska strykas om Valmyndigheten av en myndighet i något annat medlemsland underrättas om att personen är upptagen i röstlängden i ett annat land eller redan har röstat i valet. Lagtexten behöver ändras så att den enbart avser strykning av svenska medborgare bosatta i andra EU-länder.

6.3 Medborgare i flera medlemsländer

En person med medborgarskap i flera medlemsländer i EU kan ha rösträtt i EU-valet i alla dessa länder. Personer med dubbelt medborgarskap omfattas inte av informationsutbytet mellan medlemsländerna. Det finns inte heller någon skyldighet för dessa personer att lämna någon försäkran att de inte kommer att rösta i något annat medlemsland. Valmyndigheten har lyft problematiken med att personer med dubbelt medborgarskap har en teoretisk möjlighet att rösta två gånger i val till Europaparlamentet i våra erfarenhetsrapporter från valen 2014 och 2019.

Av artikel 9 i EU:s valrättsakt framgår att ingen får rösta mer än en gång vid val av ledamöter till Europaparlamentet. Det innebär enligt Valmyndigheten ett förbud mot att en väljare röstar i två olika länder i samma val till Europaparlamentet. Om en väljare har röstat i ett annat medlemsland och därefter röstar i det svenska EU-valet får tidpunkten för överträdelsen anses

vara när väljaren röstar i Sverige. Enligt artikel 9.2 ska medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att se till att dubbel röstning i val till Europaparlamentet bemöts med effektiva, proportionella och avskräckande påföljder.¹³ Sverige har bedömts uppfylla kravet på dessa åtgärder för att bemöta dubbel röstning genom den straffrättsliga regleringen om otillbörligt verkande vid röstning i 17 kap. 8 § brottsbalken.¹⁴

Vid EU-valet 2019 fick Valmyndigheten kännedom om att en väljare som röstade i valet i Sverige redan hade röstat i ett annat medlemsland. Valmyndigheten polisanmälde det inträffade och en förundersökning inleddes. Förundersökningen lades senare ner med motiveringen att omständigheten att någon deltagit i EU-valet i ett annat medlemsland inte kan anses omfattas av bestämmelsen om otillbörligt verkande vid röstning i 17 kap. 8 § brottsbalken, utan endast om någon röstar flera gånger i det svenska EU-valet. I beslutet konstateras även att vallagen inte verkar innehålla några särskilda bestämmelser rörande de som innehar medlemskap i flera unionsländer.¹⁵

Valmyndigheten kan konstatera att det råder oklarhet kring i vilken utsträckning bestämmelsen om otillbörligt verkande vid röstning i 17 kap. 8 § brottsbalken kan tillämpas ifall det framkommer att en person som röstar i det svenska EU-valet redan har röstat i ett annat medlemsland. Valmyndigheten får även frågor från väljare med dubbelt medborgarskap som är osäkra på vad som gäller. Mot bakgrund av detta anser Valmyndigheten att lagstiftningen behöver förtydligas, så att det är tydligt att valrättsaktens förbud också gäller i Sverige.

Valmyndigheten anser att det finns anledning att utreda om det är möjligt att införa en bestämmelse i vallagen som reglerar att en väljare som röstat i annat medlemsland inte ska få rösta i Sverige.

¹³ Rådets beslut 2018/994 av den 13 juli 2018

¹⁴ Promemorian Ändringar i EU:s valrättsakt, Ju2018/04841/L6, s. 22

¹⁵ (AM-86941-19)

7 Väljare och röstmottagning

Valmyndigheten föreslår att följande ändringar införs:

- Bud och vittne ska kunna uppge tjänstekortsnummer som legitimering.
- Förtidsröster ska inte underkännas om väljare inte fått möjlighet att göra om en felaktigt iordninggjord röst på rätt sätt och röstmottagare tagit emot förtidsrösten.
- En brevröst ska få göras i ordning 60 dagar före valdagen.
- En brevröst som saknar poststämpel ska inte underkännas vid granskning av omslagskuvert.
- Vid förtidsröstning ska två röstmottagare delta när röster från väljare tas emot.

7.1 Distribution av förtidsröster

Valmyndigheten tecknar inför varje val avtal med PostNord. Det rör öppning av rikstransportnät, distribution av kommunexterna förtidsröster, utrikes röster och lantbrevbäartjänster.

Överlag fungerade distributionskedjorna enligt plan vid EU-valet. PostNord rapporterade att sammanlagt 35 röster glömdes kvar i två kommuner och inte kom fram till valnämnden i tid för att räknas.

Vid detta val inföll nationaldagen, den 6 juni, torsdagen innan valdagen. För att garantera att de kommunexterna rösterna skulle komma fram i tid behövde PostNord hålla sitt rikstransportnät öppet även den 6 juni, utöver valhelgen, och förtidsröster hämtades och lämnades hos kommunerna även denna dag. Detta för att förhindra att ett stort antal kommunexterna förtidsröster inte skulle hinna transporteras ut till vallokalerna. En försening av röster hade kunnat leda till att ett mycket större antal röster hade behövt hanteras och räknas vid valnämndens preliminära rösträkning och försena rösträkningen. Öppningen av rikstransportnätet innebar en betydande extra kostnad för Valmyndigheten.

De kommunexterna förtidsrösterna var utmanande för PostNord att hinna leverera. Att alla valnämnder lämnar in sina kommunexterna förtidsröster löpande är avgörande för att alla röster ska hinna fram i tid. PostNord hade fler kommunexterna förtidsröster att hantera inför uppsamlingsräkningen än vid

tidigare val. Enligt kommunernas rapportering var det 211 981 kommunexterna förtidsröster, jämfört med EU-valet 2019, då det var 160 819.

Valmyndigheten mottog önskemål från flera små kommuner som vill slippa hämta och lämna förtidsröster på utlämningsstället vissa dagar under förtidsröstningsperioden. De kan behöva åka många mil för att hämta ett fåtal röster. Ibland ligger utlämningsstället i en annan kommun. Det är tids- och resurskrävande för ett litet valkansli under en redan intensiv arbetsperiod. Vissa kommuner hade gjort upp med sitt lokala PostNord kontor om en annan ordning än vad PostNord centralt hade bestämt. Vid framtida avtal ser Valmyndigheten att det kan vara värdefullt att kommunerna har viss flexibilitet och kan frångå centralt avtal om det är avstämt med det lokala PostNord-kontoret.

7.2 Budröstning på kriminalvårdsanstalt

Vid budröstning krävs det ett vittne och ett bud. Vittnet ska på ytterkuvertet ange personnummer och budet ska antingen ange tjänstgöringsnummer eller personnummer. Kriminalvården har uppmärksammat Valmyndigheten på att de inte anser att anställda inom myndigheten ska vara tvungna att lämna ut sina personnummer vid budröstning när anställda agerar vittne för intagna väljare, eftersom godkända ytterkuvert för budröst kan begäras ut från kommunen som allmän handling.

I dag kan personal inom Kriminalvården som agerar bud använda tjänstgöringsnummer, istället för personnummer. Det kan dock inte en anställd som är vittne vid samma budröstning. Vidare är det normala i Kriminalvården att använda tjänstekortsnummer, inte tjänstgöringsnummer.

Valmyndigheten anser att det inte ska göras skillnad på om en anställd vid Kriminalvården agerar vittne eller bud vid budröstning.

Valmyndigheten anser att vallagen bör ändras så att Kriminalvårdens anställda kan ange tjänstekortsnummer i stället för personnummer eller tjänstgöringsnummer och att det ska gälla både för den som är bud eller vittne.

7.3 Ambulerande röstmottagning

Liksom vid valen 2022 har det även vid detta val kommit önskemål från kommunerna att få använda ambulerande röstmottagning på SiS-hem (särskilt ungdomshem som drivs av Statens institutionsstyrelse).

Valmyndigheten önskar därför att regeringen bereder förslagen från Valutredningens slutbetänkande, som möjliggör ambulerande röstmottagning på SiS-hem och inför det till valen 2026.

7.4 Rösta från utlandet

Väljare som befinner sig i utlandet kan rösta på två olika sätt, antingen genom att rösta i en röstningslokal som en ambassad eller ett konsulat ansvarar för eller genom att brevrösta. Vid årets val gick det att rösta på 227 platser i utlandet organiserat av utlandsmyndigheterna. Det var dessutom ytterligare 79 orter som tillhandahöll brevröstningsmaterial.

Antalet mottagna röster i röstmottagning i utlandet har minskat något sedan 2019 vilket de också gjorde i valen 2022. Några platser i utlandet har dock haft fler röstande 2024 än 2019, däribland Bryssel, Sarajevo, Århus och Bordeaux.

Utmaningarna med röstningen utomlands är oförändrade sedan tidigare val, det handlar bland annat om distribution av valmaterial och att rösterna ska komma fram till Sverige i tid.

Vid valet 2024 inträffade en allvarlig incident. En försändelse med 98 röster som skickades från ambassaden i Dublin kom inte fram till Valmyndigheten. Distributören har inte kunnat fastställa var paketet med röster har hamnat. Inför rösträkningen gjordes ett intensivt eftersökningsarbete för att kunna lokalisera försändelsen med rösterna, både av utlandsmyndigheten, utrikesdepartementet och Valmyndigheten tillsammans med transportbolaget men tyvärr kunde inte det anlitate bolaget hitta försändelsen.

7.5 Utlandsröstkort och brevröstning

Utlandsröstkort ska skickas senast 50 dagar före valdagen enligt vallagen, samtidigt som brevröster får göras i ordning tidigast 45 dagar före valdagen.

Valmyndigheten gör utskick av röstkort vid flera tidpunkter utifrån PostNords uppgifter om leveranstid till olika länder. Till länder som har en längre leveranstid än fem dagar skickas röstkorten mer än 50 dagar före valdagen. Till de länder som har kortast leveranstid skickas utlandsröstkorten precis 50 dagar före valdagen.

Utlandsröstkorten kan således komma fram till väljarna innan brevrösterna får göras i ordning. Det finns en risk att röster som görs i ordning direkt av väljare i dessa länder underkänns på grund av att de gjorts i ordning och skickats för

tidigt, mer än 45 dagar före valdagen. Valmyndigheten får varje val ett antal röster som kommer fram tidigare än 45 dagar före valdagen.

Andelen för sent anlända brevröster har ökat jämfört med EU-valet 2019. Detta val har Valmyndigheten gått igenom de sena brevrösterna som inkommit till Valmyndigheten för att se vilka länder de är skickade från. Det finns en stor spridning världen över men ett antal länder sticker ut i antal: Australien, Storbritannien, Tyskland, Norge och Danmark. Det är även en förhållandevis hög siffra från Japan.

Valmyndigheten anser att det finns skäl att tidigarelägga den första dag som en brevröst får göras i ordning, till 60 dagar före valdagen. Det innebär att den som får sitt röstkort tidigare kan förbereda sin röst och posta den tidigare.

Brevröster som skickas från utlandet till Valmyndigheten saknar ofta frimärken eller poststämpel som visar varifrån och när rösten är postad. Det kan därför vara svårt att avgöra om rösten gjorts i ordning inom rätt tid genom att granska poststämpeln vilket framgår bör ske enligt tidigare förarbeten till vallagen. Vittnen intygar emellertid i samband med att rösten görs i ordning att så är fallet.

Valmyndigheten anser att det finns skäl att förtydliga att röster inte ska underkännas för att de saknar poststämpel.

7.6 Avskärmning av valsedlar

Efter valen 2022 föreslog Valmyndigheten att det bör möjliggöras för väljarna att ta valsedlar och göra i ordning röster på en och samma plats. Vid EU-valet 2024 har behovet förstärkts. Valmyndigheten upplever att många väljare uppfattar att valhemligheten kan röjas under promenaden mellan valsedelstället och valbåset. Det kommer även synpunkter från valnämnderna om detta. Det bör finnas en flexibilitet i vallagen eftersom olika lokaler har olika förutsättningar. Det bör således inte anges någon särskild huvudregel, utan båda lösningarna (att ha valsedlar och valbås separat eller tillsammans) ska vara likvärdiga.

7.7 Kvaliteten på valsedlarna

Valmyndigheten fick inför att röstningen skulle påbörjas uppgifter från en kommun om att valsedlarna verkade ha en tendens att böja sig i valsedelsställen. Det har inte inträffat vid tidigare val. Valmyndigheten varskodde alla kommuner om det inträffade och informerade om hur de kunde

agera för att motverka att valsedlarna böjdes, samt startade även samtal med tryckeriet om hur detta kunde ha uppstått.

Valmyndigheten bad kommunerna inför förtidsröstningen att incidentrapportera om de upplevde problem med böjda valsedlar. Syftet var att kunna vidta ytterligare åtgärder om så krävdes. Incidentrapporter inkom från totalt tre kommuner, varvid Valmyndigheten bedömde att inga ytterligare åtgärder var nödvändiga.

Efter valet undersökte Valmyndigheten genom enkäten till alla kommuner hur utbrett det var med de böjda valsedlarna, och 79 procent av kommunerna svarade JA på frågan ”Upplevde ni problem med böjda valsedlar” (i stor eller liten omfattning, 47 procent svarade i liten omfattning). Det är dock inte klart vad problemet bestod av, och inte en enda väljare har lämnat klagomål till Valmyndigheten om detta. Sammantaget bedömer Valmyndigheten att de böjda valsedlarna inte hade någon inverkan på valgenomförandet.

Valmyndigheten kommer inför kommande upphandling av tryckning av valsedlar att kravställa för att motverka att valsedlarna böjer sig. Det är en utmaning dels för att tryckeribranschen ändras fort och dels för att vår produkt är unik och inte produceras löpande.

7.8 Granskning av förtidsröster

Vallagen reglerar hur en röst ska göras i ordning. För att göra i ordning en röst ska väljarna ta en valsedel, lägga valsedeln i ett valkuvert utan att vika den och försluta valkuvertet. Röstmottagarna får inte ta emot valkuvert som inte uppfyller vallagens krav. Röstmottagarna ska i stället uppmana väljaren att göra om rösten på plats om något är fel, oavsett om det gäller dubbla valsedlar, vikta valsedlar eller öppna valkuvert. Vid förtidsröstning läggs sedan valkuvertet ned i ett fönsterkuvert och skickas till väljarens vallokal där rösten granskas på nytt.

En brevröst kontrolleras inte innan den granskas i vallokal eller vid valnämndens uppsamlingsräkning. En väljare som brevröstat kan alltså aldrig uppmanas att göra om sin röst.

Vid budröstning intygar budet och vittnet att väljaren gjort i ordning budrösten på rätt sätt. Lämnas budrösten in vid förtidsröstning granskas endast ytterkuvertet för budröst. Det är således omöjligt att säkerställa att rösten är korrekt iordninggjord vid förtidsröstningen.

Förtidsröster som lämnats av väljaren själv eller genom bud och brevröster granskas på nytt i vallokalen eller vid valnämndens uppsamlingsräkning. De röster som inte gjorts i ordning på rätt sätt ska underkännas och inte läggas i urnan. Det gäller även om en röstmottagare vid förtidsröstningen tagit emot en röst som varit felaktig utan att uppmärksamma det och därför missat att ge väljaren en möjlighet att göra i ordning sin röst på rätt sätt. Väljaren tror då att rösten är korrekt och kommer att räknas.

Det finns dock undantag där vissa felaktigt iordninggjorda förtidsröster godkänns. Vid granskningen av förtidsröster, brevröster och förtidsröster innehållande budröster instruerar Valmyndigheten i sina handledningar att valkuvert med dubbla valsedlar ska godkännas eftersom en specialregel i vallagen ger länsstyrelsen möjlighet att i vissa fall godkänna dubbla valsedlar. När det gäller öppna valkuvert och vikta valsedlar finns inga motsvarande bestämmelser. Därför instruerar Valmyndigheten att förtidsröster, bud- eller brevröster innehållandes röster med öppna valkuvert eller valkuvert med vikta valsedlar ska underkännas.

Reglerna om att valsedeln inte får vikas kan härledas till 1920-talets reglering. Det fanns då ett önskemål om att minska antalet varianter av kuvert, bland annat genom att valkuvert skulle framställas med de båda nedre hörnen avskurna. Det ansågs då krävas att valsedeln inte veks när den stoppades ner i kuvertet, dels för att valförrättaren skulle se färgen, dels för att valsedeln annars skulle kunna ligga så i kuvertet att det blev synligt hur väljaren röstat i de avskurna hörnen på kuvertet.¹⁶

Att försluta valkuvert får anses vara ett sätt att försäkra sig om att väljarens valhemlighet bevaras. I det fall valkuverten legat i ett igenklistrat ytterkuvert bör risken för att väljaren missat att försluta valkuvertet eller att limmet släppt vara större än att någon öppnat ytterkuvertet och ersatt valkuverten med nya valkuvert och därefter återställt det igenklistrade ytterkuvertet. Valmyndigheten anser det därför motiverat att även öppna valkuvert som återfinns i förtidsröster eller budröster ska godkännas och läggas i urnan vid granskningen.

Röster som legat i valurnan kan inte underkännas. Dessa kan i stället förklaras ogiltiga i samband med rösträkningen. Om ett öppet valkuvert av misstag lagts ned i valurnan kommer rösten att räknas, eftersom det saknas grund för att

¹⁶ Prop. 1969:148 s. 63

ogiltigförklara den. Samma sak gäller om ett valkuvert med en vikt valsedel lagts ned urnan.

Valmyndigheten anser, ur ett väljar- och demokratiperspektiv, att den granskning som sker av förtidsröster och brevröster i vallokal eller vid valnämndens preliminära rösträkning bör förenklas. Valkuverten behöver inte granskas i högre grad än vad som krävs för att avgöra vilket val rösten hör till och att väljaren inte lämnat mer än en röst för vart och ett av de val som väljaren är röstberättigad i. Valmyndigheten anser därför att det finns skäl att ändra bestämmelsen i vallagen om hur en förtidsröst ska granskas.

7.9 Väljare med skyddade personuppgifter

Antalet väljare med skyddade personuppgifter har aldrig varit högre än vid årets val. I dag har drygt 30 000 personer skyddade personuppgifter (sekretessmarkering eller skyddad folkbokföring).

Vid årets val hanterade Valmyndigheten med hjälp av Skatteverket uppskattningsvis 4 500 röstkort för personer som får sin post via Skatteverkets förmedlingsuppdrag. Motsvarande siffra från valen 2022 var runt 50 röstkort.

För att kunna ta tillvara sin rösträtt är det viktigt att väljare med skyddade personuppgifter i god tid får kännedom om hur de kan rösta. Valmyndigheten upplever att det är en utmaning att tillgodose väljargruppens behov av detaljerad information om hur röstningen går till utan att samtidigt lämna ut information som kan innebära en risk för väljarna, genom att skriva ut väljarens adress på röstkortet.

Vidare finns en farhåga att sådana väljare avstår från att rösta på grund av rädsla för att det genom deras röst går att spåra vart de befinner sig. Valmyndigheten fick bl.a. frågor från skyddade boenden som ställde sig tveksamma till att de boende skulle förtidsrösta i den kommun de befann sig i. Vid förtidsröstning skriver röstmottagarna röstningslokalens nummer på det fönsterkuvert som röstkortet och rösten stoppas i och på så vis finns en möjlighet att spåra var väljaren förtidsröstat.

Valmyndigheten upplever också svårigheter i att säkerställa att personer med skyddade personuppgifter får sina röstkort i god tid. Som regel ska röstkort nå väljare senast samma dag som förtidsröstningen öppnar. Personer med skyddade personuppgifter som får sin post via Skatteverkets förmedlingsuppdrag behöver vänta ytterligare en tid för att få sina röstkort. Samtidigt behöver dessa personer ofta förtidsrösta då de har svårt att rösta i sin

tilldelade vallokal. Vid förtidsröstning behövs röstkort, och det är inte möjligt för personer med skyddade personuppgifter att få ett dubblettröstkort utskrivet i röstningslokalen. Väljarna behöver i stället vända sig till en länsstyrelse och antingen ta sig dit för att legitimera sig eller hoppas på att röstkortet hinner fram till folkbokföringsadressen i tid.

Valmyndigheten arbetar för att kunna digitalisera röstlängderna. Det skulle på sikt kunna undanröja vissa av ovanstående risker.

7.10 Röstmottagare i förtidsröstningen

Vid varje val förekommer det handhavandefel, framför allt under de första dagarna av förtidsröstningen. Valmyndigheten noterade att så även var fallet vid detta val då det dagligen under förtidsröstningen ringde kommuner till myndigheten med önskan om vägledning i hur röster skulle hanteras. Vid detta val har röstmottagare t.ex. glömt att lägga ner röstkortet i fönsterkuvert, lagt i röstkortet bakvänt och lagt ner valsedlar direkt i fönsterkuvertet. Dock är antalet fel som kommit till Valmyndighetens kännedom lågt i förhållande till det totala antalet förtidsröster men varje sådan situation skapar stor osäkerhet hos kommunerna och riskerar att skada väljarnas förtroende för valsystemet. I vissa fall har kommunerna fått kontakta väljarna för att be dem rösta på nytt vilket naturligtvis är problematiskt. Utöver att det skadar förtroendet så är det inte säkert att väljaren ifråga går att nå eller ens kan eller vill rösta på nytt.

Handhavandet vid förtidsröstningen innebär flera moment där det finns risk för att hantera rösten fel. Valmyndigheten bedömer att riskerna skulle minska med en reglering om att det alltid måste vara två röstmottagare som tar emot och hanterar rösten. I vallagen¹⁷ regleras att minst två personer ska vara närvarande vid röstmottagning i en röstningslokal. Valmyndigheten föreslår att vallagen istället ska ange att det alltid ska vara minst två röstmottagare som hanterar rösterna vid röstmottagningen i en röstningslokal (förtidsröstning). Syftet är att säkerställa att en röstmottagare aldrig ensam hanterar rösterna vid röstmottagningen samt att två involverade personer minskar risken för handhavandefel.

Genom att införa en reglering om att två personer ska hantera själva rösten, snarare än att skärpa regleringen kring hur många som i helhet arbetar i lokalen, kan säkerheten öka utan att orimliga krav ställs på kommunerna att överrekrytera röstmottagare.

¹⁷ 3 kap. 6§

Valmyndigheten föreslår att det ska vara minst två personer som sitter vid bordet när rösterna tas emot.

7.11 Propaganda i samband med röstmottagning

I slutet av maj pågick pro-palestinska protester vid flertalet universitet runtom i landet. Protesterna kom att väcka frågor om huruvida valnämnderna skulle kunna garantera röstmottagning fri från propaganda på valdagen. I Göteborg pågick protester med tält, flaggor, banderoller och politiska budskap precis utanför en byggnad på universitetsområdet där fyra valdistrikt med cirka 6 000 röstberättigade skulle ha sin vallokal.

Med anledning av detta fördes dialog mellan Göteborgs stad, Valmyndigheten och Polismyndigheten, både lokalt och nationellt. Frågor som specifikt lyftes var att de två grundlagsskyddade rättigheterna, rätten till mötes- och demonstrationsfrihet och allmänna och fria val, konkurrerar med varandra samtidigt som förbudet mot propaganda i vallagen inte riktigt bedömdes kunna tillämpas av Polismyndigheten i denna fråga.

Det som gjorde situationen komplicerad var bland annat att polisen i ordningslagen inte har någon grund för upplösande av en allmän sammankomst kopplad till propagandaförbudet i vallagen. För upplösande krävs att det uppstår svårare oordning eller att sammankomsten medför avsevärd fara för de närvarande eller allvarligt stör trafiken.

Inför valdagen gjorde Polismyndigheten bedömningen att den aktuella tältdemonstrationen fick ses som en ordningsstörning utanför vallokalen den aktuella dagen. Detta eftersom det enligt Valmyndigheten fanns en risk för att väljare avstod från att gå och rösta. Demonstranterna valde efter dialog med Polismyndigheten att tillfälligt flytta på sig i samband med valdagen.

Valmyndigheten ser väldigt positivt på den samverkan som vidtogs genom Polismyndighetens försorg.

8 Valresultat, rösträkning och mandatfördelning

Valmyndigheten föreslår att följande ändringar införs:

- Bestämmelsen om lottning i samband med att en väljare personröstat genom ett tillskrivet namn på en anmäld kandidat bör flyttas till bestämmelserna som reglerar den slutliga rösträkningen.
- Länsstyrelsen bör efter avslutad rösträkning överlämna resultatet av röster på partier och kandidater till Valmyndigheten.

8.1 Rapportering av preliminärt valresultat

Rapporteringen av de preliminära röstresultaten har tidigare hanterats per telefon mellan vallokalerna och länsstyrelserna. Inför valet 2024 var ett nytt digitalt system på plats och vallokalerna rapporterade in direkt till Valmyndigheten. Underlag inför denna förändring kommunicerades via instruktioner på valcentralen.val.se samt via digitala sändningar både inför valet och under valkvällen.

Överlag gick valkvällen och rapporteringen mycket bra, både arbetsmässigt internt samt själva resultatrapporteringen. Resultaten kom in snabbt och effektivt utan några större störningar, både via telefon och via den digitala rapporteringsfunktionen.

Totalt rapporterade 84 procent av alla distrikt in sina preliminära resultat via den nya digitala kanalen och resten rapporterade via telefon.

8.2 Granskning av valresultatet

Efter valet till Europaparlamentet genomförde SVT en granskning av rösträkningen efter valet och konstaterade då ett antal fel. Granskningen publicerades den 11 juli.

Valmyndigheten har gått igenom SVT's granskning, med stöd av valnämnder och länsstyrelser, i syfte att skapa en egen bild av problemen, vari de består och därmed kunna bedöma behov av åtgärder. Det har genomförts nya kontrollräkningar av röstlängderna samt kontroller av protokoll och resultatbilagor från den preliminära rösträkningen i vallokalerna och den slutliga rösträkningen hos länsstyrelserna.

Sammanfattningsvis visar Valmyndighetens undersökning att de avvikelser som SVT redovisar i den preliminära rösträkningen i huvudsak beror på felräkningar av antalet avprickningar i röstlängden, valkuvert eller röster. Antalet avprickningar i röstlängden har dock i de flesta fall visats sig överensstämma med antalet valkuvert efter länsstyrelsernas slutliga rösträkningar. Vid val räknas alla röster flera gånger. Den preliminära rösträkningen som genomförs i vallokalerna är i första hand en service till väljarna och partierna om hur resultatet preliminärt ser ut. Det är när länsstyrelserna räknat klart rösterna och Valmyndigheten beslutat om mandatfördelning och utsett ledamöter och ersättare som resultatet är fastställt.

När avvikelse föreligger mellan antalet avprickningar och valkuvert i förhållande till det totala antalet röster verkar det främst bero på att valkuvert innehållit flera (oftast två) valsedlar. Det förekommer också i några fall att valkuvert innehållit fler än två valsedlar.

I övrigt kan konstaterats några handhavandefel såsom felaktiga avprickningar i röstlängder, att röstmottagare tagit emot valkuvert utan valsedlar och att ett omslag med fem röster som borde ha legat i valurnan, men som inte gjort det, ändå har räknats vid den slutliga rösträkningen. I huvudsak har de fel SVT konstaterat ifråga om felräkningar under valkvällen rättats till vid länsstyrelsernas slutliga rösträkning.

Sammantaget kan Valmyndigheten konstatera att det antal fel som kan misstänkas är begränsat men att varje enskilt fel är allvarligt. Valmyndigheten kommer ta kontakt med ett fåtal valnämnder och länsstyrelser för avstämning och se över utbildningsmaterial för att säkerställa att det innehåller tydliga instruktioner om rätt förfarande.

8.3 Lottning av röster på anmälda kandidater

En väljare som vill lämna en personröst kan göra det bland annat genom att skriva till ett namn på en anmäld kandidat på en partivalsedel eller tillsammans med namn på partiet på en blank valsedel. Om det vid sammanläggningen av valsedlar i grupper för en beräkning av gruppernas röstetal enligt 14 kap. vallagen inte går att avgöra vilken grupp en valsedel med en kandidat som har skrivits till tillhör, ska lotten avgöra vilken grupp en sådan valsedel med den tillskrivna kandidaten ska anses tillhöra.

Förarbetena till den aktuella lagstiftningen är tvetydiga. Av förarbetena framgår att lottning ska användas när det inte på annat sätt går att avgöra vilken av

partiets listor kandidaten ska anses tillhöra. Lottning kan aktualiseras när en person finns upptagen på fler än en av partiets kandidatlistor i det val där listorna gäller. Vidare sägs å ena sidan att det är vid sammanläggningen av valsedlarna i grupper för att räkna ut gruppernas röstetal när man utser kandidater utifrån jämförelsetal som lottning kan behöva vidtas.¹⁸ Å andra sidan anger förarbetena att lottning endast kommer att behöva vidtas i enstaka undantagsfall när det råder osäkerhet i fråga om vilken av flera tänkbara listor en tillskriven personröst ska gälla för. Det torde normalt kunna hanteras med minst samma effektivitet som registreringen av en ny valsedel och att den gällande ordningen innebär att länsstyrelserna genomför kontroller av tillskrifter på valsedlar för att bedöma om något namn på en valsedel ska anses obefintligt.¹⁹ För partier som har anmält sina kandidater behöver inga nya valsedlar registreras utan personrösten ska endast föras till en befintlig lista.²⁰

Lottningen har utifrån de senaste uttalandena ovan, sedan bestämmelsen infördes, hanterats genom att länsstyrelserna genom lottning bestämt till vilken lista den avgivna rösten ska läggas redan i samband med rösträkningen.²¹ Bestämmelsen återfinns emellertid i 14 kap. och av dess lydelse framgår att en lottning ska ske i samband med varje ny sammanläggning av valsedlar i grupper för en beräkning av gruppernas röstetal. Det innebär, särskilt i val till riksdagen där partierna ofta har flera namnvalsedlar, att det vid utseendet av ledamöter och ersättare kan komma att krävas ett stort antal lottningar av samma röst och att utfallet kan bli olika från gång till gång. Ett sådant förfarande torde inte gå att förena med vad väljaren kan ansetts ha avsett med sin röst eller med lagstiftarens intentioner med bestämmelsen.

Valmyndigheten anser därför att bestämmelsen bör flyttas till reglerna om den slutliga rösträkningen så att lottningen av vilken lista rösten ska läggas till endast behöver ske vid ett tillfälle och så att bestämmelsen överensstämmer med den faktiska hanteringen idag.

8.4 Redovisning av valresultatet

Länsstyrelsen ska göra den slutliga rösträkningen och vid förrättningen pröva om valsedlarna är giltiga och om något namn på en valsedel ska anses vara obefintligt, samt meddela de beslut som denna prövning kan föranleda. När förrättningen har avslutats ska länsstyrelsen underrätta Valmyndigheten om

¹⁸ Prop. 2017/18:286 s. 33

¹⁹ Prop. 2017/18:286 s. 22 ff.

²⁰ Prop. 2017/18 285, sid 20

²¹ Se 13 kap. vallagen.

resultatet av rösträkningen när det gäller val till riksdagen och Europaparlamentet. Valmyndigheten ska på grundval av resultatet av den slutliga rösträkningen fördela mandaten i riksdagen och Europaparlamentet samt fastställa vilka kandidater som har valts till ledamöter och ersättare. I fråga om val till region- och kommunfullmäktige ska länsstyrelsen fördela mandaten mellan partierna och för varje valkrets fastställa vilka kandidater som har valts till ledamöter och ersättare.²² Länsstyrelsen ska föra protokoll över den slutliga rösträkningen.

Valmyndigheten och länsstyrelserna ska beträffande partier som inte fått mandat i ett val redovisa valresultatet ifråga om antalet godkända valsedlar senast två månader efter valdagen vid val till riksdagen och Europaparlamentet och senast tre månader efter valdagen vid övriga val.

Länsstyrelsen ska vid rösträkningen räkna rösterna på partier och kandidater och bedöma om någon röst är ogiltig eller om det ska bortses från något kandidatnamn. Länsstyrelsen underrättar Valmyndigheten om rösträkningen genom att registrera rösträkningen i it-stödet Valid. Underrättelsen sker när förrättningen är avslutad och alla parti- och personröster har räknats och bedömts.

Sedan mitten av 2010-talet har antalet förtidsröster ökat vid val i Sverige. Det har också medfört att fler väljare röstar genom att skriva till namnet på en kandidat på en partivalsedel eller på en blank valsedel tillsammans med en partibeteckning. Det är också möjligt att skriva till namn på kandidater på en namnvalsedel om partiet inte har anmält sina kandidater. Ökningen innebär ett mer omfattande arbete för länsstyrelserna, som har att skapa en ny lista för varje ny kombination av kandidater som en väljare avger på en valsedel. Den ökade arbetsbelastningen har också lett till att valresultatet dröjer i en tid där det efterfrågas allt tidigare.

Vid valen 2018 behövde länsstyrelserna skapa ett stort antal listor och länsstyrelsernas underrättelser till Valmyndigheten beträffande räkningen av rösterna till riksdagen dröjde. För att undvika att valresultaten för region och kommunfullmäktige blev alltför sena kom länsstyrelserna efter avstämning med Valmyndigheten fram till att tillämpa så kallad förenklad hantering. Förenklad hantering innebär att länsstyrelsen enbart redovisar personröster genom kryss för sådana kandidater som finns tryckta på valsedlar för partier som inte har anmält sina kandidater och som inte tar mandat. Om ett kandidatnamn skrivs till för ett sådant parti räknas rösten i stället enbart som en röst på partiet. I

²² 14 kap. 1 § vallagen.

huvudsak blir förfarandet aktuellt i fråga om små partier. Genom hanteringen blir det resultat som kan redovisas efter valet inte heltäckande men ett resultat kan presenteras snabbare. Förfarandet har efter överenskommelse tillämpats vid EU-valet 2019 och vid valen 2022.

Valmyndigheten bedömer emellertid att det är av stor vikt att valresultatet är helt transparent och att det förenklade förfarandet därmed riskerar att skada förtroendet för valresultatet. En väljare bör kunna se att en avlagd personröst redovisas oavsett om den är lagd på ett stort eller litet parti och om partiet tar mandat eller inte. Det är ett vanligt förekommande skäl för överklagan av valresultatet, att en väljare saknar sin egen personröst i redovisningen och det riskerar att skada förtroendet för valsystemet långsiktigt, att inte varje röst räknas.

Valmyndigheten föreslog därför inför EU-valet en rutin för länsstyrelserna för hur redovisningen skulle kunna ske av samtliga tillskrivna namn. Rutinen presenterades nära inpå valet och till viss del baserades den på andra bedömningar än de som återfinns i tidigare publicerad handledning. I dialogen med länsstyrelserna framkom att det som föreslogs i rutinen inte var genomförbart vid EU-valet 2024 och att länsstyrelserna anser sig ha grund för att inte räkna rösterna på de kandidater som företräder partier som inte tagit mandat i enlighet med bestämmelserna om vad som ska noteras i det protokoll länsstyrelserna för över sin förrättning.

Valprövningsnämnden har i beslut efter överklaganden av EU-valet påtalat vikten av att valmyndigheterna, i de fall de väljer att redovisa personrösterna utöver vallagens krav, ska göra detta på ett enhetligt och transparent sätt där samtliga partier och kandidater behandlas lika.

Arbete bedrivs i samverkan mellan Valmyndigheten och länsstyrelserna för att i kommande val redovisa samtliga personröster.

Valmyndigheten anser att det i vallagen bör vara tydligt att länsstyrelserna efter den slutliga rösträkningen ska redovisa resultatet av rösträkningen så att både röster på partier och kandidater överlämnas till Valmyndigheten, oavsett om partiet tagit mandat i det aktuella valet.

9 Hemställan

Valmyndigheten hemställer om nedanstående förändringar i vallagen och valförordningen.

Lagförändringarna i hemställan avser de problem som beskrivs i rapporten och förslag på lösningar. De förslag till ändringar som återfinns i Valmyndighetens erfarenhetsrapport från valen 2022 kvarstår.

Nuvarande lydelse återges i den första kolumnen och föreslagen lydelse i den andra.

Vallagen (2005:837)

2 kap. 4 a §

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
-	<i>Ett parti som vill ändra sin registrerade partibeteckning kan få en ny partibeteckning registrerad om villkoren i 3 § 1-2 och 4-6 är uppfyllda. En ansökan om sådan ändring ska ske senast den dag som anges i 1 § andra stycket.</i>

2 kap. 7 §

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
En registrerad partibeteckning ska avregistreras om partiet <ol style="list-style-type: none"> 1. begär det, eller 2. inte har anmält kandidater för två ordinarie val i följd till riksdagen, till region- eller kommunfullmäktige eller till Europaparlamentet. 	En registrerad partibeteckning ska avregistreras om partiet <ol style="list-style-type: none"> 1. begär det, eller 2. inte har anmält kandidater för två ordinarie val i följd till riksdagen, till region- eller kommunfullmäktige eller till Europaparlamentet. <i>En partibeteckning ska också avregistreras om den ersatts av en ny partibeteckning enligt 4 a §.</i>

2 kap. 11 §

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
-	<i>Rubrik: Försäkran från unionsmedborgare</i>

2 kap. 12 §

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
-	<i>Rubrik: När ska en anmälan av kandidater inte beaktas?</i>
<p>En anmälan av kandidater ska inte beaktas om partiet inte kan visa att det har fått kandidaternas samtycke till att anmäla dem.</p> <p>Om en unionsmedborgare som inte är svensk medborgare anmäls som kandidat i val till Europaparlamentet och den behöriga myndigheten i kandidatens hemstat lämnar upplysningar som visar att han eller hon har förlorat sin valbarhet där, ska anmälan inte beaktas.</p>	<p>En anmälan av kandidater ska inte beaktas om partiet inte kan visa att det har fått kandidaternas samtycke till att anmäla dem.</p> <p>Om en unionsmedborgare som inte är svensk medborgare anmäls som kandidat i val till Europaparlamentet och den behöriga myndigheten i kandidatens hemstat lämnar upplysningar som visar att han eller hon har förlorat sin valbarhet där, ska anmälan inte beaktas.</p> <p><i>Om en unionsmedborgare som inte är svensk medborgare anmäls som kandidat i val till Europaparlamentet och kandidaten inte lämnat en försäkran enligt 2 kap. 11 §, ska anmälan inte beaktas.</i></p>

2 kap. 13 §

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
-	<i>Rubrik: Tidpunkter</i>

2 kap. 18 a §

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
-	<i>En anmälan om deltagande i val ska avregistreras om samma parti anmält deltagande under en ny partibeteckning och den registrerats.</i>

2 kap. 20 §

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
Den som kandiderar för ett parti som har anmält sitt deltagande i ett val ska skriftligen ha samtyckt till kandidaturen. Ett sådant samtycke ska ges in till den centrala valmyndigheten eller, i den	Den som kandiderar för ett parti som har anmält sitt deltagande i ett val ska skriftligen ha samtyckt till kandidaturen. Ett sådant samtycke ska ges in till den centrala valmyndigheten eller, i den

<p>utsträckning som regeringen bestämmer, länsstyrelsen senast fredagen före valdagen.</p> <p>En förklaring som avses i 9 § andra stycket ska anses som ett samtycke till kandidaturen enligt första stycket för det parti förklaringen avser.</p> <p>Ett samtycke till kandidaturen för ett parti i ett val gäller även för ett omval i det valet.</p>	<p>utsträckning som regeringen bestämmer, länsstyrelsen senast fredagen före valdagen.</p> <p><i>Om en unionsmedborgare som inte är svensk medborgare kandiderar i valet och</i></p> <p><i>1. kandidaten inte har lämnat en försäkran enligt 2 kap. 11 § eller</i></p> <p><i>2. den behöriga myndigheten i kandidatens hemstat lämnar upplysningar som visar att han eller hon har förlorat sin valbarhet där, ska samtycket inte beaktas.</i></p> <p>En förklaring som avses i 9 § andra stycket ska anses som ett samtycke till kandidaturen enligt första stycket för det parti förklaringen avser.</p> <p>Ett samtycke till kandidaturen för ett parti i ett val gäller även för ett omval i det valet.</p>
---	---

5 kap. 5 §

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
<p>Om den centrala valmyndigheten av en myndighet i någon annan medlemsstat underrättas om att en person som vid val till Europaparlamentet är upptagen i röstlängd här i landet också är upptagen i röstlängd i ett annat land eller redan har röstat i valet, skall den centrala valmyndigheten genast stryka personen från röstlängden.</p>	<p>Om den centrala valmyndigheten, vid val till Europaparlamentet, av en myndighet i någon annan medlemsstat underrättas om att en svensk medborgare som inte är bosatt i Sverige är upptagen i ett annat lands röstlängd, ska den centrala valmyndigheten genast stryka personen från den svenska röstlängden.</p>

5 kap. 5 a §

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
-	<p><i>De som anser sig felaktigt strukna ur röstlängden på grund av underrättelse från en myndighet i någon annan medlemsstat får begära att uppgifterna rättas.</i></p> <p><i>Frågan om rättelse prövas av den centrala valmyndigheten, antingen efter framställning enligt första stycket eller på eget initiativ.</i></p>

5 kap. 6 §

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
<p>De som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter om dem <i>skall senast tolv dagar</i> före valdagen skriftligen begära att uppgifterna rättas. Detta gäller också dem som anser sig vara felaktigt uteslutna ur röstlängden. Det som hänt senare än 30 dagar före valdagen får inte ligga till grund för rättelse enligt denna paragraf.</p> <p>Frågor om rättelse prövas av länsstyrelsen, antingen efter framställning enligt första stycket eller på eget initiativ.</p>	<p>De som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter om dem <i>ska senast dagen före valdagen</i> skriftligen begära att uppgifterna rättas. Detta gäller också dem som <i>i andra fall än 5 a §</i> anser sig vara felaktigt uteslutna ur röstlängden. Det som hänt senare än 30 dagar före valdagen <i>får bara ligga till grund för rättelse enligt denna paragraf om ett beslut som fattats därefter medfört att förutsättningarna för att erbjuda rösträtt i allmänna val ändrats så de borde ha tagits upp i röstlängden.</i></p> <p>Frågor om rättelse prövas av länsstyrelsen, antingen efter framställning enligt första stycket eller på eget initiativ.</p>

7 kap. 8 §

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
<p>I stället för 7 § första och andra styckena gäller att bud som är lantbrevbärare inte behöver vara närvarande när väljaren gör i ordning ett ytterkuvert för budröst. Ett sådant bud får på ytterkuvertet i stället för personnummer ange sitt tjänstgöringsnummer. Budet ska intyga att kuvertet har tagits emot från väljaren själv.</p> <p>I stället för 7 § andra stycket gäller att ett bud som är anställd vid ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt i stället för personnummer får ange sitt tjänstgöringsnummer.</p> <p>Den som inte har något personnummer eller tjänstgöringsnummer ska i stället ange någon motsvarande identifikationsuppgift.</p>	<p>I stället för 7 § första och andra styckena gäller att bud som är lantbrevbärare inte behöver vara närvarande när väljaren gör i ordning ett ytterkuvert för budröst. Ett sådant bud får på ytterkuvertet i stället för personnummer ange sitt tjänstgöringsnummer <i>eller tjänstekortsnummer</i>. Budet ska intyga att kuvertet har tagits emot från väljaren själv.</p> <p>I stället för 7 § andra stycket gäller att ett bud <i>eller vittne</i> som är anställd vid ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt i stället för personnummer får ange sitt tjänstgöringsnummer <i>eller tjänstekortsnummer</i>.</p> <p>Den som inte har något personnummer eller tjänstgöringsnummer ska i stället</p>

	ange någon motsvarande identifikationsuppgift.
--	--

7 kap. 12 §

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
<p>Brevröster får göras i ordning tidigast 45 dagar före valdagen.</p> <p>Vid andra val än ordinarie val till riksdagen och till region- och kommunfullmäktige samt val till Europaparlamentet får brevrouster dock göras i ordning först sedan det har beslutats vilken dag valet ska hållas.</p>	<p>Brevröster får göras i ordning tidigast 60 dagar före valdagen.</p> <p>Vid andra val än ordinarie val till riksdagen och till region- och kommunfullmäktige samt val till Europaparlamentet får brevrouster dock göras i ordning först sedan det har beslutats vilken dag valet ska hållas.</p>

9 kap. 9 §

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
<p>När röstmottagarna har fått omslag med fönsterkuvert och omslagskuvert för brevroust, <i>skall</i> de granska omslagen och kuverten i den omfattning som den pågående röstmottagningen tillåter. Vid denna granskning <i>skall</i> röstmottagarna</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. öppna omslagen och räkna kuverten, 2. kontrollera att kuverten inte blivit öppnade sedan de klistrats igen, 3. kontrollera att omslagskuvert för brevroust uppfyller kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning och, om så är fallet, öppna kuverten, 4. kontrollera att väljarna <ol style="list-style-type: none"> a) är upptagna i röstlängden för valdistriktet, b) inte lämnat fler än ett fönsterkuvert eller ytterkuvert för brevroust, och c) inte röstat i vallokalen under valdagen, 5. kontrollera att ytterkuvert för brevroust uppfyller kraven på hur sådana kuvert <i>skall</i> ha gjorts i ordning, och 	<p>När röstmottagarna har fått omslag med fönsterkuvert och omslagskuvert för brevroust, <i>ska</i> de granska omslagen och kuverten i den omfattning som den pågående röstmottagningen tillåter. Vid denna granskning <i>ska</i> röstmottagarna</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. öppna omslagen och räkna kuverten, 2. kontrollera att kuverten inte blivit öppnade sedan de klistrats igen, 3. kontrollera att omslagskuvert för brevroust uppfyller kraven på hur sådana kuvert <i>ska</i> ha gjorts i ordning <i>enligt 7 kap, 13 §</i> och, om så är fallet, öppna kuverten, 4. kontrollera att väljarna <ol style="list-style-type: none"> a) är upptagna i röstlängden för valdistriktet, b) inte lämnat fler än ett fönsterkuvert eller ytterkuvert för brevroust, och c) inte röstat i vallokalen under valdagen, 5. kontrollera att ytterkuvert för brevroust uppfyller kraven på hur sådana kuvert <i>ska</i> ha gjorts i ordning, och

6. öppna de fönsterkuvert och ytterkuvert för brevröst som uppfyller kraven under 2, 4 och 5 och kontrollera att kuverten innehåller ytterkuvert för budröst eller valkuvert <i>och att kuverten uppfyller kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning.</i>	6. öppna de fönsterkuvert och ytterkuvert för brevröst som uppfyller kraven under 2, 4 och 5 och kontrollera att kuverten innehåller ytterkuvert för budröst eller valkuvert <i>och att väljaren inte lämnat mer än ett valkuvert för vart och ett av de val väljaren har rösträtt i.</i>
---	---

13 kap. 5 a §

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
-	<i>Om det vid den slutliga rösträkningen inte går att avgöra vilken valsedel väljaren enligt 7 kap. 2 § fjärde stycket avsett att lämna en personröst på ska lotten avgöra vilken valsedel personrösten genom tillskrivna kandidaten ska anses tillhöra.</i>

13 kap. 7 §

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
<p>En valsedel är ogiltig om den</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. saknar partibeteckning, 2. har mer än en partibeteckning, 3. har en partibeteckning för ett parti som inte anmält sitt deltagande i valet enligt 2 kap., eller 4. har kännetecken som uppenbart gjorts med avsikt. <p>Finns det fler än en valsedel i ett valkuvert är dessa ogiltiga. Om kuvertet innehåller flera valsedlar och alla har samma partibeteckning, ska dock en valsedel räknas som giltig. Skiljer sig valsedlarna i ett sådant fall åt i fråga om kandidatnamn eller de särskilda personrösterna, ska namnen på valsedlarna anses obefintliga.</p> <p>Vid prövningen enligt första och andra styckena bortses i förekommande fall från en partisymbol som en väljare skriver till på en valsedel.</p>	<p>En valsedel är ogiltig om den</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. saknar partibeteckning, 2. har mer än en partibeteckning, 3. har en partibeteckning för ett parti <i>vars anmälan om deltagande i valet inte är registrerad enligt 2 kap.,</i> eller 4. har kännetecken som uppenbart gjorts med avsikt. <p>Finns det fler än en valsedel i ett valkuvert är dessa ogiltiga. Om kuvertet innehåller flera valsedlar och alla har samma partibeteckning, ska dock en valsedel räknas som giltig. Skiljer sig valsedlarna i ett sådant fall åt i fråga om kandidatnamn eller de särskilda personrösterna, ska namnen på valsedlarna anses obefintliga.</p> <p>Vid prövningen enligt första och andra styckena bortses i förekommande fall från en partisymbol som en väljare skriver till på en valsedel.</p>

13 kap. 8 §

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
<p>Ett kandidatnamn på en valsedel ska anses obefintligt om</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kandidaten inte är valbar eller det inte framgår klart vem som avses, 2. kandidaten har skrivits till på en valsedel som gäller för ett parti som registrerat partibeteckning och anmält kandidater enligt 2 kap., i annat fall än när kandidaten ska anses ha fått väljarens personröst enligt 7 kap. 2 § fjärde stycket, 3. kandidaten inte är anmäld och finns på en valsedel för ett parti som registrerat partibeteckning och anmält kandidater enligt 2 kap., <i>eller</i> 4. kandidaten inte har samtyckt till kandidaturen enligt 2 kap. <p>Kandidatnamnen på en valsedel ska vidare anses obefintliga om</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. valsedeln upptar kandidater men inte är försedd med ett markerat utrymme för personröstning, 2. det lämnats mer än en särskild personröst eller det inte framgår vem personrösten avser, 3. markering för den särskilda personrösten kan antas ha gjorts maskinellt, eller 4. ordningen mellan kandidaterna inte framgår klart. <p>Kandidatnamn ska inte anses obefintliga på grund av att de har strukits från en valsedel som upptar kandidater. I 7 kap. 2 § tredje och fjärde styckena finns särskilda bestämmelser för det fall en väljare skriver till kandidater på en valsedel.</p>	<p>Ett kandidatnamn på en valsedel ska anses obefintligt om</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kandidaten inte är valbar eller det inte framgår klart vem som avses, 2. kandidaten har skrivits till på en valsedel som gäller för ett parti som registrerat partibeteckning och anmält kandidater enligt 2 kap., i annat fall än när kandidaten ska anses ha fått väljarens personröst enligt 7 kap. 2 § fjärde stycket, 3. kandidaten inte är anmäld och finns på en valsedel för ett parti som registrerat partibeteckning och anmält kandidater enligt 2 kap., 4. kandidaten inte har samtyckt till kandidaturen enligt 2 kap., <i>eller</i> 5. <i>kandidaten omfattas av bestämmelserna i 2 kap. 11 § men inte har lämnat någon försäkran.</i> <p>Kandidatnamnen på en valsedel ska vidare anses obefintliga om</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. valsedeln upptar kandidater men inte är försedd med ett markerat utrymme för personröstning, 2. det lämnats mer än en särskild personröst eller det inte framgår vem personrösten avser, 3. markering för den särskilda personrösten kan antas ha gjorts maskinellt, eller 4. ordningen mellan kandidaterna inte framgår klart. <p>Kandidatnamn ska inte anses obefintliga på grund av att de har strukits från en valsedel som upptar kandidater. I 7 kap. 2 § tredje och fjärde styckena finns särskilda bestämmelser för det fall en väljare skriver till kandidater på en valsedel.</p>

14 kap. 2 a §

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
Om det vid sammanläggningen av valsedlar i grupper för en beräkning av gruppernas röstetal enligt detta kapitel inte går att avgöra vilken grupp en valsedel med en kandidat som har skrivits till enligt 7 kap. 2 § fjärde stycket tillhör, ska lotten avgöra vilken grupp en sådan valsedel med den tillskrivna kandidaten ska anses tillhöra.	-

14 kap. 9 §

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
När förrättningen har avslutats <i>skall</i> länsstyrelsen underrätta den centrala valmyndigheten om resultatet av rösträkningen när det gäller val till riksdagen och Europaparlamentet. Länsstyrelsen och den centrala valmyndigheten utser därefter ledamöter och ersättare enligt bestämmelserna i 14 kap.	När förrättningen har avslutats <i>ska</i> länsstyrelsen underrätta den centrala valmyndigheten om resultatet av rösträkningen gällande rösterna <i>på respektive parti och kandidat samt om de röster som underkänts</i> när det gäller val till riksdagen och Europaparlamentet. Länsstyrelsen och den centrala valmyndigheten utser därefter ledamöter och ersättare enligt bestämmelserna i 14 kap.

Valförordningen (2005:874)**5 a §**

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
5 a § valförordningen På en valsedel med parti- och valbeteckning samt <i>uppgifter om kandidater ska det finnas en upplysning om att väljaren kan personrösta genom att markera namnet på den kandidat väljaren helst vill ska bli vald och om att väljaren inte kan rösta på fler än en eller på någon annan än dem som anges på valsedeln.</i> Om ett parti inte har anmält samtliga sina kandidater enligt 2 kap. 9 § vallagen (2005:837), ska det på	På en valsedel med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater ska det finnas en upplysning om 1. att väljaren kan personrösta genom att markera <i>i det särskilda utrymmet för personröst framför</i> namnet på den kandidat väljaren helst vill ska bli vald, och 2. <i>att</i> väljaren inte kan rösta på fler än en eller på någon

<p>valsedelns finnas en upplysning om att väljaren också kan personrösta genom att skriva till namnet på den kandidat väljaren helst vill ska bli vald samt en upplysning om vad som i övrigt följer av 7 kap. 2 § tredje stycket vallagen. Det ska på valsedeln också finnas en upplysning om att väljaren kan personrösta endast på en kandidat som har samtyckt till att kandidera.</p>	<p>annan än dem som anges på valsedeln.</p> <p>Om ett parti inte har anmält samtliga sina kandidater enligt 2 kap. 9 § vallagen (2005:837), ska det på valsedeln finnas en upplysning om att väljaren också kan personrösta genom att skriva till namnet på den kandidat väljaren helst vill ska bli vald samt en upplysning om vad som i övrigt följer av 7 kap. 2 § tredje stycket vallagen. Det ska på valsedeln också finnas en upplysning om att väljaren kan personrösta endast på en kandidat som har samtyckt till att kandidera.</p>
--	---

Bilagan till valförordningen

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
<p>Bilagan till valförordningen</p> <p>På valsedlarna får det utöver varje kandidats namn finnas följande uppgifter om kandidaten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ålder, 2. yrke eller titel, 3. adress, 4. <i>partitillhörighet eller liknande uppgift.</i> <p>Uppgifterna får omfatta högst två rader per kandidat.</p>	<p>På valsedlarna får det utöver varje kandidats namn finnas följande uppgifter om kandidaten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ålder, 2. yrke eller titel, 3. adress, 4. <i>övriga uppgifter.</i> <p>Uppgifterna får <i>inte avse partibeteckning eller argumenterande text och får</i> omfatta högst två rader per kandidat.</p>

EU-valet 2024 i siffror

Valdistrikt

Vid EU-val utgörs Sverige av en enda valkrets, vilket innebär att Sveriges mandat utses på riksnivå.

Tabell 1: Valdistrikt

Antal valdistrikt	2024	2019
Antal valdistrikt/vallokaler på valdagen	6 275	5 984
Antal uppsamlingsdistrikt (kommunvalkretsar)	314	321
Totalt	6 589	6 305

Röstberättigande

Antalet röstberättigade var 7 942 272 personer, vilket är en ökning med 4,8 procent jämfört med EU-valet 2019.

Tabell 2: Rösträtt

Antal med rösträtt i EU-valet	2024	2024	2019	2019
Antal och andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Totalt antal med rösträtt i EU-valet	7 942 272	100 %	7 576 917	100 %
<i>Varav förstagångsväljare</i>	572 265	7,21 %	498 592	6,58 %
<i>Varav utlandssvenskar</i>	190 459	2,40 %	168 461	2,22 %
<i>Varav EU-medborgare folkbokförda i Sverige</i>	43 189	0,54 %	49 072	0,65 %

Valmaterial

Nedan finns en sammanställning över beställt valmaterial till EU-valet.

Tabell 3: Valmaterial

Beställt valmaterial	2024	2019
Avspärrningsband (125 m/rulle)	931	-
Fönsterkuvert för förtidsröstning	4 486 000	3 130 145
Förseglingar - plomber	42 380	17 820
Handledning för röstmottagare i röstningslokal	18 290	12 370
Handledning för röstmottagare i vallokal	47 480	38 956
Omslag för förtidsröster/budröstkuvert	209 600	450 750*
Omslag för valsedlar	178 350	450 750*
Omslagskartong för förtidsröstning	14 840	9 959
Valkasse Röd	21 460	10 320
Valkasse Grön	20 800	13 350
Valsigill (50 remsor/rulle)	1 544	971
Valkuvert	7 186 360	9 300 475

* 2019 användes samma typ av omslag för flera syften

Informationsutbyte

Tabell 4: Informationsutbyte med andra EU-länder: Blanketter till EU-medborgare i Sverige

Antal utskickade blanketter till EU-medborgare i Sverige	2024
Totalt antal utskickade blanketter till EU-medborgare i Sverige	269 554
<i>Varav anmälningsblanketter till EU-medborgare som inte var anmälda sedan tidigare EU-val</i>	240 702
<i>Varav utträdesblanketter till EU-medborgare som var anmälda sedan tidigare EU-val</i>	28 852

Anmälningsblanketten fanns att ladda ner för vem som helst på val.se, vilket kan vara anledningen till att så många som 596 anmälningar underkändes. Anledningar till underkännandet kan till exempel vara att personen inte var medborgare i ett EU-land, att personen hunnit bli svensk medborgare eller att personen redan var anmäld till den svenska röstlängden.

Tabell 5: Informationsutbyte med andra EU-länder: Anmälningar till den svenska röstlängden

Antal anmälningar till den svenska röstlängden inför detta EU-val	2024
Totalt antal anmälningar till den svenska röstlängden inför detta EU-val	43 189
Varav anmälningar inför tidigare EU-val	27 455
Varav anmälningar inför detta EU-val	15 734
Antal anmälningar till den svenska röstlängden inför detta EU-val som underkändes av länsstyrelserna	596*

* Baserat på enkät som besvarades av 20 av 21 länsstyrelser.

Tabell 6: Informationsutbyte med andra EU-länder: Utträden från den svenska röstlängden

Antal utträden från den svenska röstlängden inför detta EU-val	2024
Totalt antal utträden från den svenska röstlängden inför detta EU-val	804
Antal utträden från den svenska röstlängden inför detta EU-val som underkändes av länsstyrelserna	22*

* Baserat på enkät som besvarades av 20 av 21 länsstyrelser.

Valmyndigheten fick kännedom från andra EU-länders myndigheter om totalt 13 824 personer som var upptagna i deras röstlängder. Av dessa ströks 5 019 personer från den svenska röstlängden. En orsak till att så pass få kunde strykas är att endast dem som var kvar i den svenska röstlängden för riksdags- och EU-val kunde strykas (en utlandssvensk behöver anmäla sig till den röstlängden för riksdags- och EU-val vart tionde år för att finnas kvar i den).

Tabell 7: Informationsutbyte med andra EU-länder: Strykningar av svenskar som är upptagna i andra EU-länders röstlängder

Antal svenskar upptagna i andra EU-länders röstlängder	2024	2019
Totalt antal svenskar upptagna i andra EU-länders röstlängder	13 824	14 772
Varav som strukits ur den svenska EU-röstlängden	5 019	7 024

Mandat

Tabell 8: Mandat

Antal ledamöter i Europaparlamentet	2024	2019
Totalt antal ledamöter i Europaparlamentet	720	705
Varav svenska ledamöter	21	20 (21 från och med 1 februari 2020)
Varav kvinnor	13	11
Varav män	8	9 (10 från och med 1 februari 2020)
Varav personvalda	10	11

Partier

Tabell 9: Låsta och öppna listor

Årtal	2024	2024	2019	2019
Kandidatlistan är:	Antal listor	Andel	Antal listor	Andel
Låst	16	55,2 %	17	53,1 %
Öppen	13*	44,8 %	15	46,9 %
Totalt	29	100 %	32	100 %

* Ett parti hade två listor. Övriga partier hade endast en lista.

Tabell 10: Partier som deltagit i val

Deltagande partier som deltagit i val, per år	2024	2024	2019	2019
Deltagande partier	Antal	Andel	Antal	Andel
Totalt antal deltagande partier	122		87	-
Varav partier med registrerad partibeteckning (med möjlighet att låsa listor)	24	20 %	26	30 %
Varav partier med samtyckande kandidater	74	61 %	43	49 %
Varav partier med samtyckande kandidater på låst lista (med tryckt namnvalsedel)	16	13 %	17	20 %
Varav partier med samtyckande kandidater på öppen/öppna listor (med tryckt namnvalsedel)	12	10 %	15	17 %
Varav partier med samtyckande kandidater (som inte hade tryckt namnvalsedel men hade så kallad "öppen lista")	46	38 %	11	13 %
Varav partier som helt saknar samtyckande kandidater	48	39 %	44	51 %
Varav partier som inte fått någon röst	22	18 %	21	24 %

Det var samma åtta partier (med registrerad partibeteckning och låst lista) som tog mandat 2019 och 2024.

Tabell 11: Partier som fick mandat i valet

Antal partier som fick mandat	2024	2019
Totalt antal partier som fick mandat	8	8

Kandidater

Antalet kandidater med giltig kandidatur uppgick till 1 340, vilket är fler än dubbelt så många som vid valet 2019. Till största delen berodde denna ökning på att 651 personer kandiderade för partiet Folklistan.

Tabell 12: Kandidater

Antal kandidater med giltig kandidatur	2024	2019
Totala antalet kandidater med giltig kandidatur	1 340	554
<i>Varav män</i>	1 022	322
<i>Varav kvinnor</i>	318	232
<i>Varav EU-medborgare</i>	7	3
Antal kandidaturer	1 390	556

Valsedlar

I detta val fanns inga partivalsedlar. Namnvalsedlarna baserades på 29 listor, varav 20 trycktes i färg.

Tabell 13: Valsedlar

Typ av tryck	2024	2019
Totalt antal tryckta valsedlar	144 055 000	178 091 000
<i>varav blanka valsedlar</i>	9 000 000	6 800 000
<i>varav namnvalsedlar</i>	135 055 000	171 291 000
<i>varav färg</i>	131 574 000	140 977 000
<i>Varav svartvit</i>	3 481 000	30 314 000

Röstkort

Antalet skickade röstkort är något färre än antalet röstberättigade, eftersom några personer saknar känd hemvist.

Tabell 14: Röstkort

Antal skickade röstkort	2024	2019
Totalt antal skickade röstkort	7 924 614	7 556 892
Till folkbokförda i Sverige	7 746 358	7 406 761
<i>Varav med utrikesadress</i>	973	3 352
Till utlandssvenskar	178 256	160 131
<i>Varav med inrikesadress</i>	6 158	-

Antalet returerna av röstkort som skickades inom Sverige uppgick till 35 356, vilket är en ökning med 38 procent jämfört med 2019. Även Skatteverket har sett en ökad trend vad gäller returerna under 2024. Antalet returerna av röstkort skickade utomlands ökade bara marginellt och andelsmässigt (relativt till antalet utlandsröstkort som skickats ut) minskade returerna av utlandsröstkort något jämfört med 2019.

Tabell 15: Returer av röstkort

Returer av röstkort	2024	2024	2019	2019
Antal och andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Returer av röstkort skickade inom Sverige	35 356	0,46 %	25 591	0,35 %
Returer av röstkort skickade utomlands	21 384	11,93 %	20 548	12,57 %

* För att beräkna dessa andelar har ett antagande gjorts att andelen utlandssvenskar med inrikesadress vid valet 2019 (saknad uppgift i tabell 14) är densamma som vid valet 2024.

Tabell 16: Dubblettröstkort

Antal skapade dubblettröstkort	2024	2019
Totalt antal skapade dubblettröstkort	253 443	202 650
<i>Varav av valadministrationen i Sverige</i>	244 502	190 681
<i>Varav kommuner</i>	203 420	-
<i>Varav länsstyrelser</i>	562	-
<i>Varav Valmyndigheten</i>	40 520	-
<i>Varav vid utlandsmyndigheter</i>	8 941	11 969

Val- och röstningslokaler

Tabell 17: Val- och röstningslokaler

Antal val- och röstningslokaler	2024	2019
Antal vallokaler för röstning på valdagen	6 275	5 984
Antal förtidsröstningslokaler (i Sverige)	2 423	2 534
Antal länder med möjlighet till förtidsröstning	109	114
Antal förtidsröstningslokaler (utomlands)	227	219

Av 227 röstningslokaler i utlandet tog 212 emot minst en röst. Totalt tog Valmyndigheten emot 15 434 röster från utlandsmyndigheterna, vilket är en minskning med 17 procent jämfört med valet 2019.

Tabell 18: De populäraste platserna att rösta i utlandet

Stad	2024	2019
Bryssel	1 159	1 103
London	1 097	1 272
Köpenhamn	934	1 168
Oslo	916	1 261
Berlin	705	849
Torre Vieja	584	768
Paris	512	589
New York	304	411
Wien	288	254
Barcelona	257	336
Övriga röstmottagningsplatser i utlandet	8 678	10 730
Total	15 434	18 741

Valmyndigheten tog till och med 30 juni emot 12 678 brevröster. Av dem skickades 11 681 brevröster vidare till kommunernas valnämnder för att senast hinna fram till valnämndernas preliminära rösträkning. För sent inkomna brevröster till Valmyndigheten från och med den 12 juni har inte skickats vidare till valnämnderna. Förutom de brevröster som hanterades av Valmyndigheten har 6 349 brevröster mottagits direkt av kommunernas valnämnder.

Tabell 19: Mottagning av brevröster

Inkomna brevröster	2024	2024	2019	2019
Antal och andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Inkomna brevröster till Valmyndigheten och valnämnderna (t.o.m. 30 juni valåret)	19 027	100 %	21 119	100 %
Mottagna av Valmyndigheten	12 678	66,6 %	16 026	75,9 %
<i>Varav som skickats vidare till valnämnderna</i>	<i>11 192</i>	<i>58,8 %</i>	<i>14 511</i>	<i>68,7 %</i>
Mottagna direkt av valnämnderna	6 349	33,4 %	5 093	24,1 %

Totalt 2 871 brevröster, som kom in till Valmyndigheten och valnämnderna till och med den 30 juni valåret, ingick av olika orsaker inte i rösträkningen.

Det var 74 brevröster som underkändes på grund av att de gjorts i ordning innan röstningsperiodens början (mer än 45 dagar före valdagen).

Valmyndigheten behöll 489 brevröster som kom in i tid, men där väljaren inte var och inte heller skulle bli upptagen i röstlängden, eller där det inte var möjligt att utreda i vilken röstlängd väljaren var upptagen därför att personnummer saknades eller var ofullständigt.

Kommunernas valnämnder har rapporterat att det totala antalet underkända brevröster i samband med rösträkningen uppgick till 1 141.

Fram till den 30 juni 2024 var det 1 241 brevröster som kom in för sent, varav 997 till Valmyndigheten och 244 till valnämnderna.

Det var dessutom 98 röster från Dublin och fyra röster från Torshamn som inte kom fram till Valmyndigheten (se avsnitt 7.4).

Tabell 20: Räknade och inte räknade brevröster

Inkomna brevröster	2024	2024	2019	2019
Antal och andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Inkomna brevröster (t.o.m. 30 juni valåret)	19 027	100 %	21 119	100 %
Räknade brevröster	16 156	84,9 %	18 166	86,0 %
Inte räknade brevröster	2 871	15,1 %	2 953	14,0 %
<i>Varav som mottogs av Valmyndigheten, som inte kunde skickas vidare till valnämnderna*</i>	489	2,6 %	912	4,3 %
<i>Varav underkända av valnämnderna</i>	1 141**	6,0 %	1 331	6,3 %
<i>Varav för sent inkomna brevröster till Valmyndigheten (t.o.m. 30 juni valåret)</i>	997	5,2 %	600	2,8 %
<i>Varav för sent inkomna brevröster till valnämnderna (t.o.m. 30 juni valåret)</i>	244	1,3 %	88	0,4 %

* På grund av att personuppgifter saknades, inte gick att tyda eller att personen saknade rösträtt.

** Baserat på enkät som besvarades av 20 av 21 länsstyrelser.

Listan är baserad på svaren i en enkät till kommunerna. Orsakerna är sorterade efter antalet kommuner som uppgett denna orsak som vanlig.

Tabell 21: Vanligaste orsaker till underkända brevröster av valnämnderna

1. Väljaren hade inte rösträtt i det aktuella valet
2. Uppgifter om vittnen saknades helt
3. Brevrösten bedömdes inte vara postad från utlandet
4. Endast uppgifter på ett vittne fanns på ytterkuvertet
5. Uppgifter om väljaren saknades på ytterkuvertet

Antal röstningslokaler för förtidsröstning i Sverige uppgick till 2 423. Totalt har dessa lokaler tagit emot 1 995 567 förtidsröster, vilket är en ökning med 22 procent jämfört med valet 2019 och motsvarade 47,1 procent av antalet röstande i EU-valet 2024.

Andelen kommunexterna röster, det vill säga röster som lämnas i en annan kommun än den personen är folkbokförd i, uppgick till 8,5 procent, vilket är mer än en dubbelt så mycket som vid valet 2019.

Tabell 22: Förtidsröstning i Sverige

Förtidsröstning i Sverige	2024	2024	2019	2019
Antal och andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Totalt antal röster	4 240 459	100 %	4 187 848	100 %
Antal mottagna förtidsröster (i Sverige)	1 995 682	47,1 %	1 631 658	39,0 %
Varav kommuninterna förtidsröster	1 783 701	42,1 %	1 470 839	35,1 %
Varav kommunexterna förtidsröster	211 981	5,0 %	160 819	3,8 %

Tabell 23: Ångerröstning

Ångerröstning	2024	2024	2019	2019
Deltagande	Antal	Andel	Antal	Andel
Totalt antal röster	4 240 459	100 %	4 187 848	100 %
Ångerröster	1 882*	0,04 %	2 921	0,07 %

** Baserat på enkät som besvarades av 20 av 21 länsstyrelser.

Valdeltagande

Det är första gången som valdeltagandet minskat vid ett EU-val i Sverige.

Tabell 24: Valdeltagande

Valdeltagande	2024	2019	2014	2009
Antal röstberättigade	7 942 272	7 576 917	7 359 962	7 088 303
Antal röster	4 240 459	4 187 848	3 758 951	3 227 561
Valdeltagande (%)	53,39 %	55,27 %	51,07 %	45,53 %

Tabell 25: Högst och lägst valdeltagande

År	2024	2024	2019	2019
Deltagande	Namn	Andel	Namn	Andel
Län med högst valdeltagande	Stockholm	58,53 %	Stockholm	59,39 %
Län med lägst valdeltagande	Gävleborg	46,04 %	Gävleborg	49,82 %
Kommun med högst valdeltagande	Lomma	73,58 %	Danderyd	73,57 %
Kommun med lägst valdeltagande	Haparanda	33,58 %	Haparanda	35,19 %

Ogiltiga röster

Andelen ogiltiga röster ökade jämfört med 2019, efter en tidigare minskning över tiden. Antalet ogiltiga röster var 42 448. Det motsvarade 1,00 % av rösterna, en ökning med 0,14 procentenheter jämfört med valet 2019.

Antalet blanka röster uppgick till 33 373, vilket är en ökning med 0,07 procentenheter jämfört med 2019. Antalet röster på inte anmälda partier uppgick till 777, vilket relativt sett är en kraftig minskning jämfört med 2019 då det var mer än dubbelt så många, 1 709 röster, på inte anmälda partier.

Det skedde en stor ökning av övriga ogiltiga röster, antalet uppgick till 7 938, vilket är ungefär dubbelt så många som vid valet 2019. Övriga ogiltiga röster kan till exempel vara att valsedlar för fler än ett parti, eller i kombination med en blank valsedel, stoppats i valkuvertet.

Tabell 26: Ogiltiga röster

Antal röster	2024	2019	2014	2009
Ogiltiga röster, totalt	42 448	36 378	42 173	59 015
<i>Varav blanka</i>	33 373	30 712	38 935	54 509
<i>Varav inte anmälda partier</i>	777	1 709	-	-
<i>Varav övriga</i>	7 938	3 957	3 238	4 506
Andel av avgivna röster	2024	2019	2014	2009
Ogiltiga röster, totalt	1,00 %	0,86 %	1,13 %	1,83 %
<i>Varav blanka</i>	0,80 %	0,73 %	1,04 %	1,69 %
<i>Varav inte anmälda partier</i>	0,02 %	0,04 %	-	-
<i>Varav övriga</i>	0,19 %	0,09 %	0,09 %	0,14 %

Verksamhetsrapport

Helår 2024

Valnämnden

Ordförande: Håkan Johansson (S)

Förvaltningschef: Marie Sandström

Diarienummer: 2024-xxxxxx

Innehåll

1 Inledning.....	3
1.1 Verksamhetsrapportens syfte	3
1.2 Verksamhetsrapportens mål	3
1.3 Valnämndens organisation och uppdrag.....	3
2 Valets delprocesser	4
2.1 Administration.....	4
2.2 Förtidsröstning	4
2.3 Indelning i valdistrikt	5
2.4 Kommunikation	5
2.5 Kompetensutveckling.....	6
2.6 Logistik, material och lokaler.....	6
2.7 Personalförsörjning	7
2.8 Säkerhet	7
2.9 Utbildning av röstmottagare	8
2.10 Utvärdering.....	8
2.11 Valdagen.....	8
2.12 Valnämndens uppsamlingsräkning	9
3 Verksamheten 2024	10
3.1 Personlrapport.....	10
3.1.1 Kompetensförsörjning och attraktiv arbetsgivare (mål 5).....	11
3.1.2 Ledarskap (mål 6).....	11
3.1.3 Friskfaktorer (mål 7)	11
3.2 Enkäter	11
3.2.1 Enkät för förtidsröstning.....	11
3.2.2 Enkät för valdagen	13
3.2.3 Enkät för gruppledare.....	16
3.3 EU-valet i siffror.....	17
3.3.1 Valdeltagande	17
3.3.2 Röster att behandla	17
3.3.3 Åldersfördelning röstmottagare (andel).....	17
4 Risker och utmaningar i ett framtidsperspektiv.....	18
4.1 Befolkningsökning och förtätning.....	18
4.2 Stigande andel förtidsröstande	18
4.3 Valsedelssystemet	18
4.4 Kommunexterna röster	19
4.5 Försämrat säkerhetspolitiskt läge	19
4.6 Röstmottagare som speglar befolkningen.....	19
5 Sammanfattning.....	21

1 Inledning

1.1 Verksamhetsrapportens syfte

Syftet med denna verksamhetsrapport är att ge en djupare och mer transparent inblick i Valnämndens arbete under det gångna året. Således kommer den informera om framsteg och utmaningar, men också om möjligheter och risker inför framtiden. Rapporten ska fungera som ett verktyg för att säkerställa att verksamheten utvecklas i enlighet med de uppsatta målen och att nämnden uppfyller de lagstadgade kraven på verksamheten samtidigt som det ger en helhetsbild av nämndens verksamhet till gagn för nämnden, tjänstemannaorganisationen och revisorerna.

1.2 Verksamhetsrapportens mål

Rapporten ska redovisa utfall, resultat och aktiviteter under 2024 inom nämndens alla delprocesser. Därtill ska rapporten diskutera risker och möjligheter inom verksamheten i ett perspektiv om tre till fem år.

1.3 Valnämndens organisation och uppdrag

Valnämnden är en lokal valmyndighet som ansvarar för organiseringen av val till riksdag, regionfullmäktige, Kommunfullmäktige och Europaparlamentet, samt eventuella kommunala folkomröstningar. Nämnden består av sju ledamöter och sju ersättare samt ett presidium bestående av ordförande och vice ordförande. Valkansliet är organiserat under Stadsledningskontoret och består av fyra medarbetare inklusive enhetschef. I samband med senaste valet förstärktes kansliet med ytterligare fyra personer under perioden januari-juni.

Valnämnden ska fullgöra de uppgifter som ankommer dem samt ansvara för genomförande av val eller folkomröstning enligt vallagen (2005:837), folkomröstningslagen (1979:369) samt lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar.

Valnämndens huvudsakliga ansvar består av att säkerställa att det finns lämpliga val- och förtidsröstningslokaler, rekrytera och utbilda röstmottagare, samt att bistå och överse kommunen och Länsstyrelsen i deras arbete gällande valkretsindelningen. Valnämnden ska också besluta om förhyrning av val- och röstningslokaler samt upphandling av de tjänster som kan behövas för fullgörande av Valnämndens skyldigheter i samband med val.

2 Valets delprocesser

Valadministration på kommunal nivå är en komplex process som sträcker sig över lång tid. Arbetet med att planera och genomföra ett val innehåller ett stort antal aktiviteter som i sin tur kan hänföras till ett antal delprocesser. Valkansliet har definierat delprocesserna med tillhörande aktiviteter och dokumentstyrning med hjälp av rutiner, checklistor och mallar. Nedan följer valadministrationens delprocesser med tillhörande kort beskrivning.

2.1 Administration

Under året har sex sammanträden mellan Valnämnden och valkansliet hållits och utöver det har ett antal sammanträden ägt rum mellan nämndens presidium och valkansliet.

Nämnden har fortsatt sitt arbete med internkontroll och verksamhetsplan. Utöver det har valkansliet under hösten påbörjat en revidering av dokumenthanteringsplanen för att säkerställa korrekt hantering av dokument och effektivisera det arbetet.

2.2 Förtidsröstning

Förtidsröstning kräver en omfattande planering från Valnämnden för att säkerställa att alla som vill ska ges möjlighet att rösta. Under perioden 22 maj–9 juni fanns totalt 16 förtidsröstningslokaler utspridda över Umeå kommun med varierande öppettider. Norrlands Universitetssjukhus och Scandic Syd hade öppet varje dag under hela perioden, inklusive valdagen. Därtill erbjöds förtidsröstning på samtliga vård- och omsorgsboenden, funktionshinderomsorgen, häktet och anstalterna på Ersboda och i Sörbyn.

Lokaler med högst antal förtidsröster		Lokaler med lägst antal förtidsröster	
<i>Röstningslokal</i>	<i>Antal förtidsröster</i>	<i>Röstningslokal</i>	<i>Antal förtidsröster</i>
NUS	7543	Bullmark	17
Nolia	6039	Holmön	36
Scandic Syd (Teg)	4895	Botsmark	37
Mariehem	3631	Hissjö	43

Under röstningsperioden arbetade valkansliet också med ambulerande röstmottagning, vilket innebär att två röstmottagare åker hem till väljare som på grund av ålder, sjukdom eller funktionsnedsättning inte kan rösta på något röstmottagningsställe. Detta kan medföra

stora utmaningar för kansliet då ett stort antal väljare kan ringa in på valdagen och begära ambulerande röstmottagning. Under hela röstningsperioden togs 126 röster emot genom ambulerande röstmottagning.

Förtidsrösterna utgjorde 44 procent av det totala antalet lämnade röster vilket vittnar om att trenden med högre andel väljare som förtidsröstar fortsätter. Jämförelsevis hanterades nästan dubbelt så många förtidsröster detta val som EU-valet 2014.

2.3 Indelning i valdistrikt

Indelningen i valdistrikt är en process med fem huvudsakliga aktörer: valkansliet, Valnämnden, Kommunstyrelsen, Kommunfullmäktige och länsstyrelsen. Valkansliet överser den rådande valkretsindelningen och vid eventuella förslag på förändringar av indelningen lämnas beslutsunderlag in till Valnämnden. Efter godkännande från Valnämnden går underlaget vidare till Kommunstyrelsen och därefter Kommunfullmäktige. Slutligen fastställer länsstyrelsen beslutet.

Vid indelningen i valdistrikt är målet att effektivisera röstning och rösträkning samtidigt som hänsyn måste tas till faktorer som tillgängliga lokaler, bevarande av valhemlighet och historisk kontinuitet. Normalt är mellan 1000 och 2000 röstberättigade per valdistrikt det antal som eftersträvas. Vid årets val hade Umeå 72 valdistrikt varav fem låg utanför det intervall som eftersträvas: Ersboda Östra (839), Tomtebo Norra (2090), Carlshem Västra (2098), Obbola (2139) och Mariestrand Olovsdal (2213).

2.4 Kommunikation

Den kommunikationsplan som utarbetades år 2023 har under året reviderats. Valnämndens primära fokus i kommunikationen ligger på valsystemet och kommunens roll och ansvar. Den externa kommunikationen präglas främst av kommunikation som syftar till att förklara hur det svenska valsystemet fungerar och hur väljare kan rösta. Ur ett internt perspektiv eftersträvar Valnämnden förklara vikten av deras uppdrag som den lokala Valmyndigheten och i förlängningen uppmuntra kommunanställda att arbeta som röstmottagare.

Pressträff hölls måndag 20 maj med lokalmedia för att bland annat informera om hur ett val går till. Information gällande valet har också kommunicerats via kommunens hemsida, sociala medier samt genom fysiska och digitala annonser. Främst behandlade informationen förtidsröstning och vallokaler.

Därtill har den webbaserade lokala informationen om val och röstning uppdaterats på www.umea.se/val. Nämnden har också fortsatt sitt arbete med att optimera den digitala

valkartan som visar väljare vilka lokaler de kan rösta i. Till nästa val överväger Valnämnden möjligheter att erbjuda mer information på engelska.

Inför tidigare val har valkansliet själva delgett de större partierna information gällande det kommande valet. Nytt för i år är att valkansliet inte längre tar någon kontakt med partierna på eget initiativ, istället publiceras informationen på Umeå kommuns hemsida. Anledningen bakom detta är att alla partier, oavsett storlek, ska ha möjlighet att erhålla samma information inför val.

2.5 Kompetensutveckling

För att säkerställa att anställda har de nödvändiga förutsättningarna och färdigheterna för att genomföra de uppgifter som ankommer dem krävs kontinuerliga insatser för kompetensutveckling såsom regelbundna utbildningar, anpassade fortbildningsprogram och möjligheter till erfarenhetsutbyte.

Under början av året deltog valkansliet vid två utbildningstillfällen inför det stundande valet. Dels medverkade valkansliet i länsstyrelsens valutbildning under januari, dels medverkade valkansliet i SKR:s utbildningsdag under februari i Skellefteå.

Under september månad besökte valkansliet Nacka där valkanslierna från landets 20 största kommuner träffades för att byta erfarenheter från EU-valet, diskutera olika valfrågor och lyssna på inbjudna föreläsare. Knappt en månad senare var valkansliet inbjudna till Skellefteå där de utbytte erfarenheter och diskuterade valfrågor tillsammans med valkanslierna från Skellefteå och Luleå.

2.6 Logistik, material och lokaler

Logistiken inför ett val är ett omfattande arbete som planeras långt i förväg. Att packa burar och materiallådor med valmaterial hade exempelvis förberetts under våren och var således klart i god tid innan förtidsröstningen startade.

Under valveckan igångsattes uppbyggnaden av vallokaler. Totalt var det 20 personer som byggde upp lokalerna och fyra lastbilar levererade material till vallokalerna varje dag. För att hinna avetablera vallokalerna innan skolavslutningar utökades personalstyrkan med fem personer efter valet.

EU-valet 2024 är det tredje valet där Valnämnden använder Umeå kommuns egna gymnastik- och idrottshallar samt andra större lokaler som ägs av kommunen. En av de stora utmaningarna för Valnämnden är de många olika låssystemen som används i kommunen, vilket gör det svårt att ha en tydlig överblick över vem som har behörighet till lokalerna.

Detta påverkar säkerheten kring valet eftersom nämnden inte kan garantera att obehöriga inte får tillgång till lokalerna inför valdagen. För att hantera denna risk genomförde kommunens upphandlade vaktbolag extra ronderingar av alla vallokaler under valhelgen.

Även återvinning av valsedlar är ett ansvar som tillfaller valkansliet, vilket inte får göras förrän efter valet vunnit laga kraft. I januari 2024 fraktades valsedlarna från 2022 års val som sekretess till Dåva Avfallscenter för att kasseras genom förbränning.

2.7 Personalförsörjning

Även om det svenska valsystemet som helhet är robust och svårt att påverka är systemet beroende av att de medarbetare som arbetar med valfrågor är lojala och pålitliga i det uppdrag de har att utföra. Det finns därför anledning att analysera den kompetens och de egenskaper som är önskvärda hos de medarbetare som ska arbeta med val.

Kommunen har generellt inte haft några omfattande svårigheter när det gäller att rekrytera röstmottagare och det har aldrig varit nödvändigt att utannonsera tjänster.

Kaskelot är ett valadministrativt system för att hantera bemanning, lokaler samt material och utrustning som behövs för planering och bemanning av personal till bland annat vallokaler och förtidsröstningslokaler. Kaskelot består av ett internt verksamhetssystem och en extern webbplats där röstmottagare kan logga in. På grund av den hektiska valperioden fanns det inte möjlighet att börja använda systemet i år. Arbetet med att registrera uppgifter i systemet har dock påbörjats efter valets genomförande för att Valnämnden ska kunna använda det i sin verksamhet till nästkommande val.

2.8 Säkerhet

Valsäkerhetsarbetet är ett omfattande arbete som har blivit allt viktigare i takt med att myndigheterna bedömt att riskerna för hot, sabotage och desinformation riktade mot genomförande av val har ökat. Valnämnden samarbetar därför med myndigheter och andra aktörer för att upprätta analyser av säkerhetsskydd. Inför årets val höll nämnden avstämningar och utbytte information med bland annat Polismyndigheten, brandförsvaret, kommunens säkerhetsenhet, Umeå Energi och Vakinn.

På natten mot valdagen genomfördes extra ronderingar i vallokalerna. Valmaterialet från Valmyndigheten förvarades i verksamhetslokalen med brand- och inbrottslarm som var direktkopplat till räddningstjänsten. Transporten av röster och valmaterial genomfördes alltid av två chaufförer.

Under valdagen säkerställde nämnden att de hade en god personkännedom gällande de röstmottagare som arbetade vid mottagningsbordet. Inför valet hade samtliga röstmottagare fått information angående opartiskhet och neutral klädsel.

Nämnden har också tagit fram en kontinuitetsplanering för att kunna säkerställa ett korrekt genomförande av val. För att i fortsättningen kunna motverka och förhindra risker kopplade till valet noteras och sparas även röstmottagares incidentrapporter från vallokalerna.

2.9 Utbildning av röstmottagare

För att förordnas som röstmottagare av Valnämnden måste alla röstmottagare genomgå en obligatorisk utbildning. De totalt 58 utförda utbildningarna genomfördes av fem erfarna röstmottagare på Nolia under mitten av april. Valmyndigheten tillhandahåller det utbildningsmaterial som Valnämnden är skyldiga att använda i sin utbildning. Valkansliet har dock möjlighet att redigera och lägga in lokala anvisningar direkt i Valmyndighetens utbildningsmaterial vilket innebär att röstmottagarna kan få ett sammanhängande utbildningsmaterial utan särskilda bilagor. Nytt för i år var att specifika utbildningar genomfördes baserat på vilken uppgift röstmottagarna skulle ha vid deras arbete.

Till nästa val är förhoppningen att det administrativa arbetet gällande utbildningstillfällen, lokaler och dylikt ska effektiviseras genom användandet av verksamhetssystemet Kaskelot.

2.10 Utvärdering

För att nämnden ska kunna fortsätta utvecklas och göra framsteg genomförs ett omfattande utvärderingsarbete efter varje val. Efter årets val skickades enkäter ut till samtliga röstmottagare för att få en bättre helhetsbild av hur valet hade gått. En enkät skickades till de röstmottagare som arbetat under förtidsröstningen, en enkät skickades ut till de röstmottagare som arbetat under valdagen och för första gången skickades en enkät ut till de 17 gruppledarna under förtidsröstningen. Andelen svarande var högt, drygt 80 procent. Nämnden har också själva fått besvara enkäter från både länsstyrelsen och Valmyndigheten. I år fördes även statistik över vilken tid de olika distrikten anlände och lämnade Valnämnden under valnatten i syfte att kunna effektivisera det arbetet ytterligare i framtiden.

2.11 Valdagen

En nyhet för årets val var att valdistriktens ordförande i samband med hämtning av röstlängd och valdistriktspärm fick en grundlig genomgång av deras uppdrag. Klockan 08.00 öppnade

samtliga 72 vallokaler. Andelen som förtidsröstar ökar vilket innebär ett lägre tryck på vallokalerna; ingen vallokal behövde därför fler än två valedelsbord, inga större köer uppstod i vallokalerna och Valnämndens arvodeskostnader minskade något. Klockan 21.00 stängde vallokalerna utan att några större incidenter hade rapporterats under dagen. I genomsnitt röstade 429 väljare i varje vallokal. I 14 valdistrikt av 72 röstade färre än 300 väljare i sin vallokal under de 13 timmar vallokalerna var öppna

Efter distrikten räknat sina röster i vallokalerna ska de inlämnas till Valnämnden. Detta har tidigare gjorts i länsstyrelsens lokaler, men delvis på grund av platsbrist genomfördes det i år i restaurang Översten. Resultatet blev ett mer tidseffektivt inlämnande med ett genomsnitt på 46 minuter. Klockan 22.20 anlände det första distriktet till restaurangen och strax efter klockan hade slagit 01.00 lämnade det sista distriktet.

Eftersom inlämningen till Valnämnden i år inte genomfördes i länsstyrelsens egna lokaler lämnades rösterna istället in till länsstyrelsen under måndagen.

2.12 Valnämndens uppsamlingsräkning

Onsdag 12 juni genomfördes Valnämndens uppsamlingsräkning, även kallad onsdagsräkning. Då räknades de röster som inte hann fram till vallokalerna under valdagen, framförallt är det förtidsröster som lämnats i andra kommuner under valhelgen, men även brevröster från utlandet och röster från ambassader. De förtidsröster som röstmottagare underkänt i vallokaler granskas också.

Totalt hade Valnämnden arton personer som räknade 2416 röster. Detta kan jämföras med motsvarande antal röster för EU-valet 2019, som uppgick till 1290. En möjlig orsak är de förtidsröster från andra kommuner som, trots Valmyndighetens anvisningar, inte skickas regelbundet och då inte kommer nämnden tillhanda förrän under uppsamlingsräkningen. Efter avslutad räkning levererades rösterna till länsstyrelsen.

3 Verksamheten 2024

3.1 Personalrapport

Valår innebär en betydligt högre arbetsbelastning än övriga år. Valnämnden förstärkte därför kansliet med fyra medarbetare från andra verksamheter i kommunen under perioden januari-juni. Deras huvudsakliga uppdrag var att arbeta med material och logistik, rekrytering av röstmottagare samt utbildningsplanering.

Under valperioden förordnades 1116 röstmottagare efter de fullgjort sin utbildning. För att säkerställa valkansliets arbetssituation under valperioden övergick kansliets personal till schema med oregelbunden arbetstid. Det finns förtidsröstningslokaler som håller öppet dag- och kvällstid alla dagar i veckan vilket innebär att kansliets personal måste vara i tjänst. För att klara bemanningen förstärktes kansliet ytterligare under valperioden med gruppleddare från förtidsröstningslokalerna.

EU:s arbetsdirektiv gäller även för röstmottagare och valadministration. De centrala parterna kom överens den 20 februari om ett undantag gällande EU:s arbetsdirektiv som gällde från valdagen den 9 juni klockan 06.00 till den 10 juni klockan 06.00.

På grund av att parterna kom överens sent in i planeringen nödgades kansliets personal arbeta med olika schemamodeller för röstmottagningen på valdagen samt för kansliets arbetstider under valdagen och valnatten.

Kommunfullmäktige har tagit fram tre personalpolitiska mål, utifrån vilka nämndens arbete med personalrelaterade frågor kan bedömas. Uppföljning sker dock tillsammans med avdelningen för Demokrati och juridik då valkansliet inte består av tillräckligt många anställda.

Valnämnden	Bedömning av nämndens arbete med personalpolitiska mål
Mål 5: Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället.	Enligt plan
Mål 6: Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat, där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30.	Enligt plan
Mål 7: Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda arbetsförhållanden.	Enligt plan

3.1.1 Kompetensförsörjning och attraktiv arbetsgivare (mål 5)

Valnämnden arbetar strategiskt för att öka kunskapen om nämndens verksamhet. Ett långsiktigt samarbete med andra verksamheter möjliggör för medarbetare inom kommunen att förstärka valkansliet inför och under valår.

3.1.2 Ledarskap (mål 6)

Valnämnden uppfyller målet om riktvärdet om antalet medarbetare per chef inte ska överstiga 30. Enhetschefen har ett delegerat arbetsmiljöansvar för valkansliets personal samt 1116 röstmottagare som är förordnade under EU-valet.

3.1.3 Friskfaktorer (mål 7)

Arbetsbelastningen under valperioden är generellt en utmaning för Valnämnden då perioden är så pass intensiv, vilket ställer krav på god planering och grundliga förberedelser. Valnämnden arbetade aktivt med bemanningsplanering under den mest intensiva perioden för att hålla arbetsbelastningen på en rimlig nivå. Sjukfrånvaro redovisas ej på grund av för få antal medarbetare.

3.2 Enkäter

Efter valet skickades tre olika enkäter ut; en för dem som arbetat som röstmottagare under förtidsröstningen, en för dem som arbetat under valdagen samt en för dem som arbetat som gruppledare under förtidsröstningen. Enkäterna har bestått av bland annat graderade frågor och frågor där fritextsvar efterfrågats. Fritextsvaren har därefter analyserats och kategoriserats för att på ett enkelt sätt se strukturer och trender bland svaren. Totalt sändes 1016 enkäter ut och 816 besvarade enkäter inkom, en svarsfrekvens på 80,3 procent.

3.2.1 Enkät för förtidsröstning

Enkäten för förtidsröstning skickades via e-post den 3 juli till samtliga röstmottagare som arbetat med förtidsröstning och var möjlig att besvara en dryg månad framåt. Totalt inkom 100 svar vilket gav en svarsfrekvens på 85,5 procent.

Enkätens första frågor behandlade utbildning och informationsmaterial. Sammantaget hade röstmottagarna en positiv bild av utbildningen och övrigt informationsmaterial.

Sammanställning och paketering av förtidsröster efter att röstningslokalen stängt var dock det moment som lägst andel angav att de hade fått tillräckliga kunskaper i. Respondenterna

gavs även möjlighet att utveckla deras tankar kring utbildningen i form av fritextsvar. Några tydliga mönster bland svaren återfanns inte men ett någorlunda ofta inkommande svar var att personröstning hade kunnat behandlas mer ingående vid utbildningen.

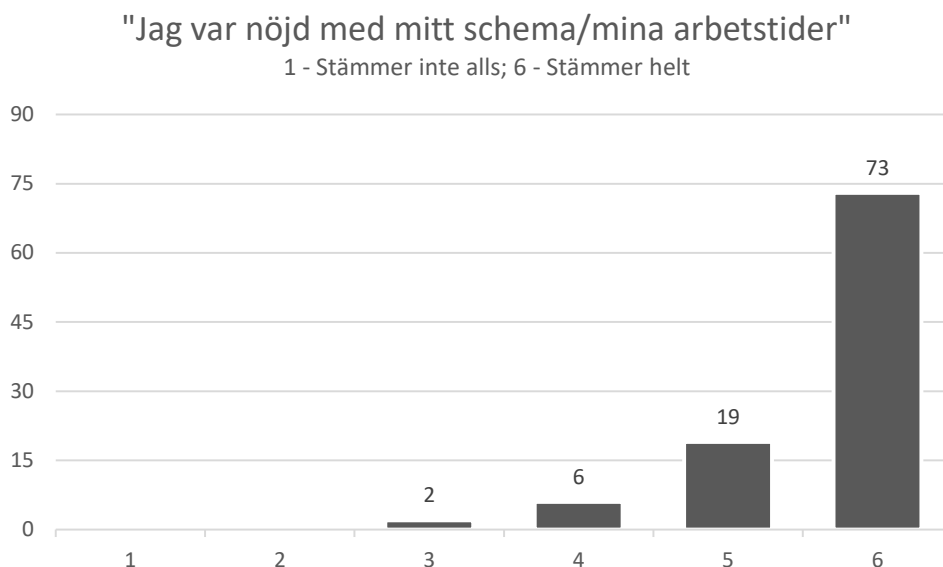
Därefter ombads röstmottagarna ange vilken röstningslokal de arbetat i. Således har det varit möjligt att identifiera och analysera de övergripande strukturerna, likheterna och skillnaderna mellan de olika lokalerna. Det var en överväldigande majoritet som ställde sig positiva till samarbetet i de arbetslag de verkade i. Röstmottagarna fick bedöma samarbetet på en 6-gradig skala där ingen av de 100 svaranden hade angett ett betyg lägre än tre. Vidare hade den lokal med lägst genomsnittligt betyg ändå två tredjedelar som gett samarbetet i arbetslaget högsta betyg.

Det gavs även möjlighet att bedöma den specifika lokalen utifrån vissa faktorer som ljud- och ljusförhållanden, ventilation, avskärmning och köer. Det som framgår är att de faktorer som flest anser vara största bristerna är också de faktorer som är mest kostsamma och krävande att förbättra – ljusförhållanden och ventilation. I synnerhet hade röstningslokalen i Holmsund, Q-ben, fått många klagomål gällande att det var mörkt och kallt. Till skillnad från övriga lokaler hade avskärmning och köer lyfts upp som de största utmaningarna i Skiffersalen i Norrlands Universitetssjukhus. Detta beror på lokalens storlek i förhållande till antalet röstande.

Trots enstaka fall av sabotage mot valsedelställen var röstmottagarna positiva till hur väl de hade lyckats upprätthålla ordningen i dem. Likaså upplevde en överväldigande majoritet att det fungerat bra med hämtning av förtidsröster samt när partiföreträdare lämnat namnvalsedlar.

Av de 100 medverkande i enkäten hade 18 tagit emot röster på vård- och omsorgsboenden eller inom daglig verksamhet. Generellt var respondenterna positiva till hur röstmottagningen hade fungerat, vissa problem uppstod dock kopplat till otillräckliga utrymmen eller upplevd avsaknad av hjälp från personalen i verksamheten. Som fritextsvar hade även en del påpekat att det var lågt valdeltagande och lyft att ambulerande röstmottagning skulle kunna vara ett mer tids- och kostnadseffektivt alternativ.

Enkäten behandlade också raster, schema och arbetstider. En majoritet av de svarande var nöjda med sitt schema och sina arbetstider.

Möjlighet att lämna synpunkter i form av fritextsvar erbjöds. Framförallt riktades då viss kritik mot rasterna – en omfattande andel ansåg att rasterna var schemalagda för sent och därför hade beslut fattats i lokalerna att frångå de förbestämda tiderna. Då det vissa dagar kunde vara väldigt lugnt i lokalerna upplevde en del av röstmottagarna att tiden passerade långsamt och att passen som var åtta timmar eller längre därför kunde bli påfrestande.

Avslutningsvis fick de medverkande bedöma huruvida de fick den hjälp de behövde av Valnämndens kansli. Av 86 svar hade 80 angett högsta betyg på den 6-gradiga skalan.

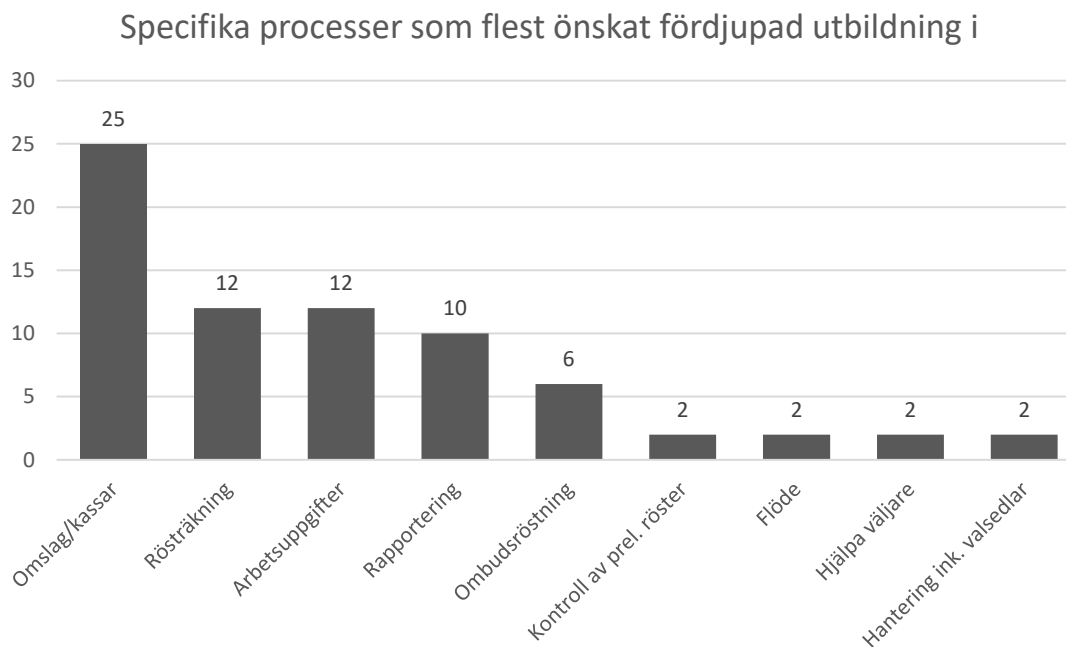
3.2.2 Enkät för valdagen

Enkäten för valdagen skickades via e-post till 882 valförrättare den femte juli, en knapp månad efter valdagen, och hölls öppen fram till den femtonde augusti. Då hade 702 svar inkommit och svarsfrekvensen var således 79,6 procent.

Under detta val introducerade Valnämnden checklistor för röstmottagare att ta del av under valdagen i syfte att underlätta deras arbete vilket röstmottagarna i hög utsträckning upplevde att de gjorde. Däremot var det en hög andel som påpekade att det hade varit gynnsamt att få tillgång till checklistorna innan valdagen för att på så sätt kunna förbereda sig och fråga valkansliet vid eventuella oklarheter. Valnämnden tar den synpunkten i beaktning till nästkommande val.

Likt utbildningen för förtidsröstningen får även utbildningen för valdagen goda omdömen i sin helhet. Nytt för detta val var att utbildningen stratifierades baserat på vilken arbetsuppgift röstmottagarna skulle ha. Således fick röstmottagare en mer rollspecifik utbildning, vilket på ett övergripande plan sågs som positivt bland respondenterna. När

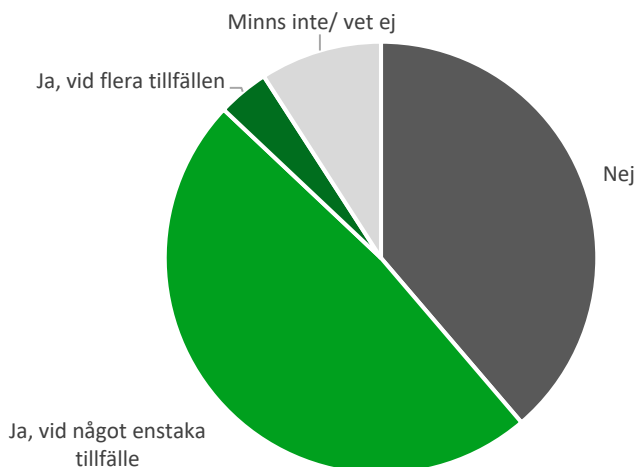
fritextsvaren analyserades synliggjordes det dock att röstmottagare som skulle arbeta som resurs upplevde vissa oklarheter i deras roll och arbetsuppgifter. Vidare framgick det att utbildningen gällande omslag, blanketter och valkassar är bristfällig, vilket varit en återkommande synpunkt från de senaste valdagsenkäterna.

Enkäten behandlade också lokalerna och deras förhållanden. Till skillnad från förtidsröstningslokalerna var det flödet som flest lyfte fram som minst positivt. Ett betydande antal respondenter framförde synpunkter på att skyltningen till utgångarna kunde ha varit tydligare för att underlätta flödet. Därtill bidrog regnet, som började vid klockan 13 på valdagen, till att underlaget vid utgångarna i vissa vallokaler blev vått och halt. Vädret hade även viss negativ påverkan på komforten i några vallokaler - synpunkter har framförts att det medförde kyla i vissa lokaler och i Nolia regnade det till viss del in genom taket.

Respondenterna ombads svara på huruvida det uppstod kö i anslutning till vallokalen. 87 procent av de svarande uppgav att det inte förekommit eller att det förekommit enbart vid något enstaka tillfälle.

Uppstod det kö i anslutning till vallokalen?

De som svarat att det förekommit kö fick därefter uppskatta kötiden när den var som längst; endast fyra procent uppskattade den till länge än tio minuter.

Precis som röstmottagarna under förtidsröstningen, upplevde majoriteten av röstmottagarna på valdagen att samarbetet inom arbetslaget fungerade väl. Hanteringen av namnvalsedlar från partiföreträdare samt ordningen vid valsedelställen bedömdes också ha fungerat på ett tillfredsställande sätt.

Enkäten behandlade även valkansliets arbete. En klar majoritet var av åsikten att det var lätt att komma i kontakt med valkansliet samt att de fick den hjälp de behövde.

Arbetet efter röstningen avslutats undersöktes också genom att be röstmottagarna bedöma hur enkelt vissa moment som genomfördes var, exempelvis räkna avprickningar i röstlängden, räkna valsedlar, förstå vad som skulle vara i omslagen och kassarna och att rapportera in resultatet. Överlag bedömer röstmottagarna momenten som tämligen enkla bortsett från att förstå vad som skulle vara i omslagen och valkassarna. Det var även dessa områden som röstmottagarna ansåg att de hade fått bristfällig utbildning kring, vilket bidrog till en osäkerhet i det praktiska genomförandet.

Osäkerheten kring omslagen och valkassarna ledde till förseningar och längre hanteringstid för vissa valdistrikt vid inlämningen till Valnämnden under natten. Sammantaget fungerade dock inlämningen vid årets val bättre än under det nationella valet år 2022, vilket synliggörs när röstmottagare fått bedöma hur väl inlämningen gick. Bedömningen utfördes genom att röstmottagare fick bedöma hur väl de upplevde att inlämningen gick på en 6-gradig skala. Betygsmedelvärdet för det nationella valet 2022 var 2,65. Motsvarande siffra för årets val var 5,48. Bland tillhörande fritextsvar återfinns kommentar som uttrycker uppskattning för

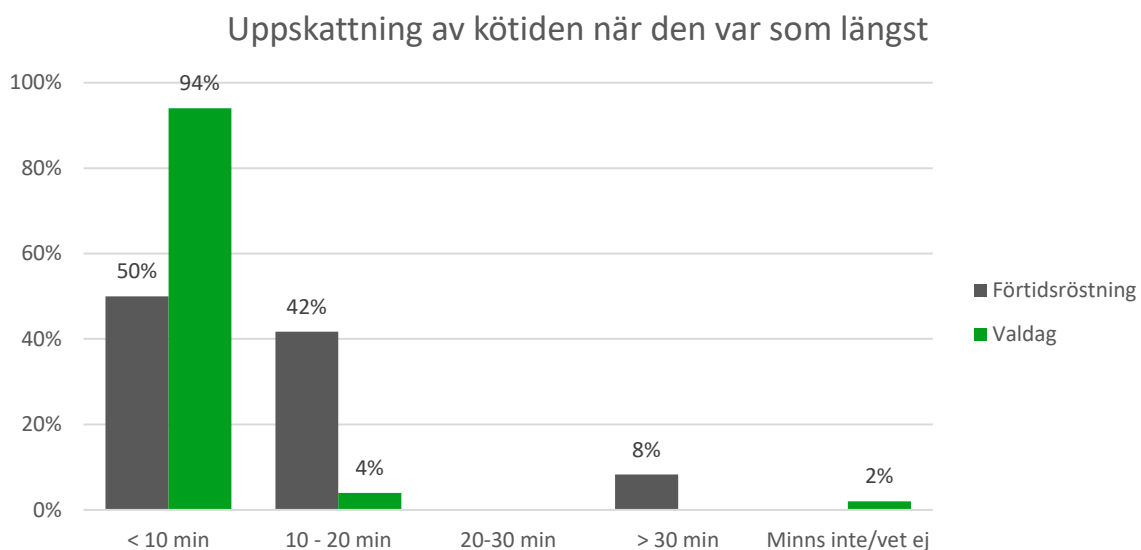
att det numera serveras fika, höjd effektivitet och att den nya lokalen (restaurang Översten) upplevs bättre än den tidigare (länsstyrelsens egna lokal).

3.2.3 Enkät för gruppleddare

För första gången i Umeå skickades också en enkät till de 17 personer som arbetat som gruppleddare i förtidsröstningslokaler. Av dem var det 14 som svarade, varav samtliga ansåg att den utbildning och information de erhållit var tillräcklig för deras uppdrag.

Respondenterna fick även frivilligt uppge i vilken röstningslokal de var gruppleddare, med tillhörande information att deras anonymitet följaktligen inte gick att garantera. Därefter ombads de ge en skriftlig beskrivning vid vilka tidpunkter det kom flest väljare för att rösta. Valnämnden har på så sätt kunnat anskaffa sig en övergripande bild av trender och flöden till de olika röstningslokalerna.

Vad som vidare framkommer av enkäten är att köer förekommer något oftare under förtidsröstningen än under valdagen. När respondenterna angett uppskattningar av kötiden när den var som längst framgår det vidare att de längsta kötiderna var längre under förtidsröstningen än under valdagen.

Avslutningsvis behandlade enkäten bemanning och lät de svarande analysera bemanningen i form av fritextsvar. Ungefär hälften av alla svar nämnde i någon form att bemanningen under vissa perioder var generöst tilltagen.

3.3 EU-valet i siffror

3.3.1 Valdeltagande

	EU-valet 2024	EU-valet 2019	EU-valet 2014
Valdeltagande	58,25 %	60,24 %	57,03 %
Distrikt med högst valdeltagande	66,49 % (Berghem Norra)	77,28 % (Berghem Norra)	73,47 % (Mariehemsgård)
Distrikt med lägst valdeltagande	41,57 % (Ersboda mellan)	42,69 % (Ersboda Norra)	44,1 % (Bullmark)

3.3.2 Röster att behandla

	EU-valet 2024	EU-valet 2019	EU-valet 2014
Mottagna förtidsröster	26 674	21 203	11 756
Antal röster vid uppsamlingsräkning	2416	1290	1277

3.3.3 Åldersfördelning röstmottagare (andel)

	Röstmottagare valdagen	Röstmottagare förtidsröstning	Umeås befolkning över 18 år i sin helhet
18–29 år	13 %	2 %	24 %
30–39 år	13 %	2 %	19 %
40–49 år	17 %	3 %	15 %
50–64 år	27 %	6 %	20 %
65–74 år	26 %	71 %	11 %
> 75 år	4 %	16 %	11 %

4 Risker och utmaningar i ett framtidsperspektiv

Verksamheten inom Valnämnden påverkas av en rad faktorer som kan innebära både risker och möjligheter för valprocessens genomförande. I takt med samhällsutvecklingen uppstår nya förutsättningar som kan kräva anpassningar av strategier och resurser. Nedan analyseras några av de centrala aspekterna som Valnämnden behöver ta i beaktning för att säkerställa att valen genomförs på ett rättssäkert sätt och att det höga förtroendet för valsystemet behålls intakt.

4.1 Befolkningsökning och förtätning

Umeå växer och förtätas vilket påverkar Valnämndens verksamhet. Nämnden ser bland annat ett behov av en utökning av antal valdistrikt inför de nationella valen 2026, vilket skulle resultera i ett större antal röstmottagare och således ökade kostnader för Valnämnden. Skulle Valnämnden omarbota den nuvarande indelningen i valdistrikt skulle ett omfattande arbete krävas då faktorer som tillgängliga lokaler, bevarande av valhemlighet och historisk kontinuitet måste tas i beaktande.

4.2 Stigande andel förtidsröstande

Väljarnas tillvägagångssätt i samband med röstningen är svår att förutse vilket innebär att en betydande planering krävs från Valnämndens sida för scenarier där en hög andel väljare förtidsröstar, men också för de scenarier där en hög andel väljare röstar på valdagen. Valnämndens analys är emellertid att en stigande andel väljare förtidsröstar istället för att rösta under valdagen, vilket medför både utmaningar och möjligheter.

Den ökande efterfrågan på möjligheter att förtidsrösta i kombination med att Umeås befolkning växer har skapat en situation där antalet förtidsröstningslokaler skulle behöva analyseras för att säkerställa att de invånare som vill ges möjlighet att förtidsrösta.

4.3 Valsedelssystemet

Valmyndigheten rapporterade efter valet att de var fortsatt bekymrade över hur systemet med avskärmade valsedlar kommer fungera vid de nationella valen 2026 och att de ser stora risker att problem med köer kommer uppstå. Därtill var över 70 procent av de inrapporterade incidenterna till Valmyndigheten relaterade till valsedlar. Sådana incidenter riskerar att uppfattas som politiskt motiverade vilket i längden riskerar att underminera förtroendet för valsystemet.

Även om Umeå till stor del varit förskonade från de valedelsrelaterade problem som Valmyndigheten beskriver krävs ett fortsatt grundligt arbete från Valnämnden i syfte att förebygga köer eller omfattande valedels sabotage. En nationell parlamentarisk utredning med uppdrag att utvärdera valedelssystemet är pågående.

4.4 Kommunexterna röster

Eftersom det är möjligt att förtidsrösta från andra kommuner än den kommun som väljaren är folkbokförd i blir det Valnämndens ansvar att hantera leverans och mottagande av röster från externa kommuner. Enligt Valmyndighetens anvisningar och rutiner ska inkomna röster skickas vidare kontinuerligt så att de kan bearbetas löpande. Trots detta väljer vissa kommuner att samla in röster och skicka samtliga i en enda leverans. Detta medför en stor arbetsbörda för Valnämnden då ett betydande antal röster inte anländer förrän efter valdagen och således behöver de räknas under Valnämndens uppsamlingsräkning.

Jämförelsevis hanterades 1290 röster under Valnämndens uppsamlingsräkning under EU-vallet 2019. I år hanterades 2416 röster under uppsamlingsräkningen, en ökning med nästan 100 procent. Valmyndigheten publicerade under september månad deras erfarenhetsrapport i vilken de uppmärksammar problemen kopplade till ett ökat antal röster under uppsamlingsräkningen.

4.5 Försämrat säkerhetspolitiskt läge

Ett flertal nationella myndigheter rapporterar om ett försämrat säkerhetspolitiskt läge i Sverige delvis till följd av Rysslands invasion av Ukraina. Övriga bidragande faktorer till det försämrade säkerhetspolitiska läget är bland annat en höjd terrorhotnivå samt höjd risk för cyberangrepp och påverkan från främmande makt. Även på EU-nivå belystes särskilt risken för otillbörlig informationspåverkan inför och under EU-vallet. Inom EU-kommissionen samordnades insatser för att uppmärksamma och hantera detta.

Det skärpta säkerhetsläget ställer högre krav på Valnämndens förmåga att skydda genomförandet av val. Till hjälp har Valmyndigheten försett kommunen och länsstyrelsen med utbildningspaket med scenarier och diskussionsfrågor för övning.

4.6 Röstmottagare som speglar befolkningen

Valnämnden strävar efter att i möjligaste mån rekrytera röstmottagare så röstmottagarnas sammansättning speglar Umeås befolkningssammansättning. Vad som framgår dock är att det är stora skillnader mellan kommunens befolkning jämfört med kommunens

röstmottagare, sett till ålder. Detta blir extra tydligt när det gäller förtidsröstningen, exempelvis utgör personer mellan 18–29 år nästan en fjärdedel av kommunens befolkning över arton år, men endast två procent av röstmottagarna tillhör det åldersspannet.

Den stora diskrepansen beror i huvudsak på att arbetet som röstmottagare i synnerhet lämpar sig för personer utan heltidssysselsättning - tjänstens utformning gör det svårt att attrahera personer i yrkesverksam ålder då det är en kort anställning om 20 dagar. Därtill är nyrekryteringen i sig låg, då Valnämnden samtidigt strävar efter en kontinuitet i personalstyrkan för att ha god personkännedom om röstmottagarna.

5 Sammanfattning

Under det första halvåret har nämndens verksamhet kretsat kring valet till Europaparlamentet. Valkansliet förstärktes då med ytterligare fyra medarbetare från andra verksamheter i kommunen. Valet genomfördes utan större incidenter och av de arton inkomna överklaganden till Valprövningsnämnden har ingen gällt Umeå kommuns arbete med valets genomförande.

Den intensiva valperioden innebar att nämnden saknade tid att börja använda det nya verksamhetssystemet Kaskelot. Arbetet med att registrera uppgifter i systemet har dock påbörjats efter valets genomförande.

Trenden att en högre andel väljare förtidsröstar istället för att rösta under valdagen fortsätter. Valnämnden bör ta detta i beaktning inför nästa val och eventuellt kan fler förtidsröstningslokaler behöva upprättas.

De tre personalpolitiska målen från Kommunfullmäktige har antingen uppfyllts eller fortlöper enligt planerat.

Likt tidigare val skickades enkäter ut till röstmottagarna efter genomförande. Enkäterna visade överlag på att röstmottagarna ställde sig positiva till valets genomförande och de delprocesser som ingår därunder. Ett fåtal delprocesser lyfts upp som bristfälliga eller i behov av revidering vilket Valnämnden kommer ta i beaktning till nästkommande val.

Umeå växer och förtätas vilket ställer krav på nämnden i deras indelning i valdistrikt. Eventuella revideringar kan vara aktuella till det nationella valet år 2026.

Vidare står Sverige som land inför ett försämrat säkerhetspolitiskt läge vilket kommer ställa högre krav på Valnämndens arbete att säkerställa trygga val utan yttre påverkan.

Valnämnden noterar problematik kopplat till Valnämndens uppsamlingsräkning då vissa kommuner inte skickar vidare externa röster regelbundet och således kommer de inte tillhanda förrän under uppsamlingsräkningen vilket skapar en stor arbetsbörda under uppsamlingsräkningen. Valmyndigheten är medveten om denna svårighet.

Årshjul valnämnden år 2025

18 november VN sammanträde: Budget och verksamhetsplan 2026, riskanalys och internkontrollplan för 2026. Beslut lokaler inför valet 2026.

5 februari Förvaltningens förslag till KS-rapport ska skickas in till KS.

18 februari VN sammanträde: Årsbokslut 2024. Uppföljning internkontrollplan 2024. Rapporterade personuppgiftsincidenter.

18 mars VN sammanträde: Yttrande över SLK:s planeringsförutsättningar inför 2026.

23 september VN sammanträde: Uppföljning delårsrapport jan-aug, uppföljning internkontrollplan jan-aug.

15 september Förvaltningens förslag till rapport ska skickas in till KS.

13 maj Förvaltningens förslag till förenklad rapport ska skickas in till KS.

20 maj VN sammanträde: Uppföljning delårsrapport jan-april, uppföljning av interkontrollplan. Beslut om nya valdistrikt.

Juni, Kommunfullmäktige beslutar om budget

